

A POLGÁR

A DEMOKRATA-LIBERÁLIS POLGÁRSÁG LAPJA

Előfizetési ára:

Egy évre 240.000 korona
Félévre 120.000 korona
Negyedévre 60.000 korona

Főmunkatárs:

VÁZSONYI VILMOS
Felelős szerkesztő: CSERGŐ HUGÓ

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Budapest, VII. ker., Aréna út 80. sz.
Telefón: József 55-71
Megjelenik minden szombaton

Szerenád

Irtá: VÁZSONYI VILMOS



A fajvédő sajtó, miután előbb egekig magasztalta a frankhamisítókat, mint a hazafiság magasztos mintaképeit, miután keményen támadta a kormányt, amely a hazafiakat üldözőbe merete venni, és miután nyugodtan és zavartalanul az atrocitások megismétlésével fenyegetőzött: egyszerre csak sarkon fordult. Napok óta a fajvédő sajtó szerenádát rendez a miniszterelnök ablakai alatt. Lány, édes szerelmi dallamok szállnak a magasba: „Jó éjszakát, szép virágszál, szépeket álmodjál!” Jaj annak, aki Bethlen István grófot zavarni meri munkájában! Ez a kiadott új fajvédő jelszó az első napiparanes után, amely úgy hangzott: „Elég volt!”

A „Szózat” január 14-i számában a következő nyilvános elismerő oklevelet állítja ki a miniszterelnök számára: „Bethlen István gróf mint pártvezér és mint miniszterelnök minden energiájával azon van, hogy a baloldali zsidó sajtó és a baloldali politika erőlködéseivel szemben az egész frankhamisítási ügyet bűnüggyé lokalizálja. Minden politikai vonatkozást lehetetlenné akar tenni, mert csak így lehetséges ezen a ponton nyugalmi állapotot teremteni.”

A pénteki szám folytatja a szerenádát és így vall szerelmet a miniszterelnöknek: „Most, hogy egy bizonyos mértékig kitisztult a perspektíva, az egész hazárruló zsidó banda kénytelen — annak megállapításával, hogy a Bethlen-rezsim az első ostromot sikeresen kiállotta — észrevenni, hogy pártpolitikai támadással nem lehet kimozdítani Bethlen Istvánt”. — Milyen megható, hogy a kormány fajvédő ellenzéke így örül a Bethlen-rezsim ellenálló képességének! Meghatottságunkat még fokozza, hogy ugyanebben a számban Eckhardt Tibor, ping-pong diktátor is megnyilatkozik és egységre buzdítja az egységes pártot, mondván: „az időpont nem alkalmas arra, hogy politikai szempontból nehézségeket csináljanak a kormány és a pártvezér munkájában”.

Mi történt itt? Mit jelentenek e szerelmi ömlengések? Mivel szolgált rá ezekre a miniszterelnök úr?

Gömbös Gyula a betegágyából közhírré tette meglepően esendeshangú allokuciójában, hogy közte és a miniszterelnök között újabban politikai közeledés történt. Tartunk tőle, hogy nem annyira a fajvédők közeledtek a miniszterelnökhöz, mint inkább az ő politikája közeledett a fajvédőkhöz. Hiszen a hivatalos lap nyomásának odaajándékozása, az örök tombola, a Podmaniczky uccai szabadkőműves székház tizenhat éves bérlete, Klebelsberg Kuno nyílt reakciója és karacsonyi cikkezése: mindmegannyi aggasztó tünete volt a fajvédőkhöz való közeledésnek. A fajvédők megtorlás nélkül hirdethették a diktatúrát, fenyegethettek pogrommal, magasztalhatták a frankhamisítás bűncselekményét, lapjukat nem kobozták el; ellenben sürgetésükre nyole napra betiltották a Világot, és ha nem is intézményesen, de mégis bizonyos cenzura alá helyezték a szabadelvű sajtót. Fajvédő szerelem nincs ingyen!

Lokalizálni! Milyen kedves szó. Ez annyit jelent, mint: megszorítani. Lokalizálni a tűzvészt szokták, jó fecskendőkkel. És a lokalizálásnak rendszerint azok örülnek, akik attól félnek, hogy a tűz átsap az ő házukra is. Az a hivatalos jelentés, amelyet a kormány a frankhamisítási bűnyegről január 10-én kiadott, tényleg lokalizál. Eszerint „egyéni akcióról van szó, semmiféle csoport vagy szervezet nem irányította vagy nem mozdította elő a bűncselekményt”. — Meghatottság rezeg át szívünkön, és a mélységes hála érzete. Íme, tehát hivatalos bizonylatot kaptunk arról, hogy a baloldali pártok nem részesek a frankhamisításban. Köszönet! De azt talán szabad mégis észrevenniünk, hogy ebben az úgynevezett egyéni akcióban résztvettek mind közelállnak a kormányhoz, vagy a szélsőjobboldali irányhoz tartoznak. Nádasy — úgy emlékszünk — országos főkapitány volt, a reakció legerősebb támasza, a fajvédő törekvések titkos protektora. Windischgraetz csak úgy került bele ebbe az ügybe, hogy belesodródott a reakciós társaságba. A külföldi értékesítéssel megbízott ifjak

kivétel nélkül a szélsőjobboldali irányzathoz tartoztak. *Az egyéni akció összes egyénei a jobboldali irányzat hívei.*

Lokalizálni! Ez annyit tesz: *Vigyázzunk, hogy az eddig kiderített anyag új anyaggal ne gyarapodjék.* És főleg lokalizáljunk úgy, hogy *politikai momentum* ne kerüljön bele az ügybe. Mintha lehetne súlyosabb momentum a világon, mint az a *moral insanity*, hogy hazafias felbuzdulás címe alatt meg lehet hurcolni az ország becsületét, és kockára lehet tenni gazdasági regenerálásunk minden eredményét. Micsoda politikai momentum lehet egy bűnyűben, ahol az országos főkapitány a frankhamisítók egyik vezére, hol az állami térképészeti hivatalban egy esztendeig, majd nem a nyilvánosság előtt, készítik hatalmas apparátussal a hamis frankokat? Keresni, kutatni, hogy mi van e mögött a rejtély mögött, hogy *miként nyilatkoztak meg a térképészeti hivatal kapui a hamisítás számára*, miként adhatták magukat erre becsületes, szegény tisztviselők, keresni, kutatni, hogy *a fajvédők ifjakat ki válogatta ki*, ki szavatolt megbízhatóságukért és kik ringatták az egész társaságot abban a hitben, hogy bántódásuk nem lehet: ezt keresni, ezt kutatni — nem szabad. **Lokalizálni kell!**

Nádósy és Windischgrätz, miután már december közepén elfogták Hágában Jankovichot és társait és december 21-én már itt volt a hágai rendőrség átirata, mely Jankovich vallomása alapján egyenesen megvádolja Nádósyt: hosszú ideig nagyszerűen előkészülhettek a védelemre, alaposan megbeszélhették és meg is beszélték védekezésüket. Hiszen Nádósy csak január 3-án volt szíves a rendőrségen jelentkezni és Windischgrätzet csak január 4-én tartóztatták le. *Ők tehát maguk is elhatározhatták a lokalizálást abban a reményben, hogy ez a lokalizálás felel meg legjobban érdeküknek.* Végre is bejön a fogházba egy országos főkapitány és egy hereg. Hát ez nem elég? Mit akartok még többet? Mit keressetek a láncszemeket, amelyek e két egészen különböző karaktert összekötik? *Elég volt! Lokalizáljunk! Azt a tanut, aki vallani mer, erkölcsileg lebunkózzák.* Micsoda gazember! *A becsületes ember tagad és lokalizál.*

Abban a hivatalos jelentésben, amelyet a kormány január 10-én adott ki, néhány lyuk van. *Mit csinált Nádósy országos főkapitány úr december 21-től január 3-ig*, amikor végre a rendőrségnél jelentkezni szíveskedett? Már december 21-én a hágai átirat megvádolta. Ennek dacára hivatalos kommuniké jelent meg, hogy *betegsége miatt szabadságra megy.* Titokban tartották, hogy ő szerezte meg Jankovichnak a kurir-útlevelet. Erről még a miniszterelnöki értekezleten sem hallottunk egy szót sem. *Január 3-ig, mint országos főkapitány sétált.*

Kommunikét tettek közzé, hogy Jankovich *szívesből vállalkozott futárszolgálatra.* Ámde azt elfelejtették megmondani, hogy e szíves Jankovich a *külgyminisztérium egyetlen okiratát sem vitte ki*

külföldre, hanem csupán a hamis bankókkal telt bőröndjeit pecsételtette le. Egy szót sem hallunk arról, *hogyan történhetett, hogy Jankovich néhány nap alatt megszerezte a magyar állampolgárságot, és ki volt az, aki ily gyorsan elintézte a kurir úr ügyét.* Nem hallunk arról, vajjon *igaz-e az a szalongo hír, hogy Jankovich átvétetett a magyar állam terhére nyugállományba;* és ki volt az, aki ezt a kedvezményt oly gyorsan kieszközölte számára, amit tudunkkal egy másik vitéz és sokszorosan dekorált ezredestől éppen néhány héttel ezelőtt *tagadtak meg!*

Közönséges bűnyű! Milyen bolond beszéd! Mit érdekel minket egyesek bűnhődése? Mit érdekel minket a francia érdek? *Nem addig kell nyomozni, míg a francia érdek kívánja, hanem míg így kívánja a magyar érdek.* Az a lényeges, hogy itt végre nyakára hágjunk a moral insanitynek és felrobbantsuk azokat a titkos barlangokat, amelyekben rejtőzök, hogy onnan megindítsa kalandjait és hadjáratait a társadalom biztonsága ellen. *Végre szabad levegőt akarunk szívni!* Nem bűnbakokra és túsokra van szükségünk! Ezzel beérhetik a franciák. *Nekünk arra van szükségünk, hogy végre leszámoljunk azzal a rendszerrel, amely lehetővé teszi, hogy országos főkapitányok bűncselekményeket kövessenek el és állami hivatalt hamisítás színhelyévé lehessen lealacsonyítani.* Nekünk szükségünk van a *háttér megvilágítására*, amely a franciákat nem érdekli, mert ők csak a pénzük után szaladnak, de *mi a nyugalmunkat, becsületünket, szabadságunkat, hitelünket és gazdasági rendünket akarjuk megvédelmezni.* Itt nem lehet helye alkunak! *A kétszer kettő négyben nincs arany középút.* A tengés-lengésnek kormányművészetét, ami a fajvédőket és a baloldali pártokat egymás ellen játssza ki és közben vidáman csinálja szalónalakban a fajvédő politikát, — itt folytatni nem lehet. *Le kell számolni a titkos társaságok minden maradványával, nem lehet ellenforradalmat játszani a haza megmentésének ürügye alatt, amikor nincs forradalom és nincs forradalmi veszély.*

Mélységes szomorúsággal és aggodalommal tölt el minket, hogy a fajvédők nagyon meg vannak elégedve Bethlen István gróffal és szerenádót rendeznek ablakai alatt...

<p>Dr. BURSICS ZOLTÁN, ÜGYVÉD JOGI SZEMINÁRIUMA Berlim-tér 3 (Westend-ház). Előkészít az ős-zen jogi, közgazdasági, ügyvédi vizsgákra. Jegyzetbérlet. Tanácskozás</p>

Hó- és sárcipő

legjobb minőségben kapható és javítható

NEUMANN GÉZA
 Nagymező uca 50 sz. (Dessawffy uca sarok)

Nádós szerepe az Ulain-ügyben Döhmeltől – Schultzeig

Irta: Pakots József

A történelem megismétli magát. A frankhamisítók förtelmes ügyének során váratlanul fölmerült egy név, bizonyos *Schultze*, aki az egész utálatos bűncelekményt leleplezte. Ez a *Schultze*, vagy *Schulz*, ahogy tetszik, a híradások szerint együtt hamisította az ezerfrankosokat *Nádós*val és társaival, aztán váratlanul eltűnt, hogy végül Párizsban igazi frankok ellenében leleplezze büntársait.

Írják, hogy ez a *Schultze* bajor horogkeresztes, vagy legalább is ilyen minőségben lopta be magát az illusztris frankhamisítók bizalmába. Most, hogy aztán megszegte a zsiványbeesületet, kígyót-békát kiabálnak rá azokban a körökben, ahol a frankhamisítást hazafias érzésből eredt megtévedésnek igyekeznek fölmagasztósítani. Most már *Schultze* a szán provokátor, aljas zsidó és amit akartok. Eppen úgy, mint két évvel ezelőtt az a bizonyos *Döhmel* nevű bajor is, aki Ulaint és társaságát leleplezni merészelt.

Mert furesa kis ügy volt az az Ulain-ügy. Ulain, ez a túlfűtött, exaltált fajvédő politikus, rokonlelkű társaival titkos konventikulumok alkalmával nem kisebb dolgokon törte a fejét, mint hogy erőszakos úton kezébe keríti a kormányhatalmat. *Belső és külső katonai erők szövetkezésével* akarta ezt elérni s a bajor és a magyar állam között politikai és katonai közösség elérése céljából szerződéstervezetet készített.

Ez a fantasztikum, amely igen veszedelmes és tébofyodott pontozatokat tartalmazott, később, amikor Ulaint az államszerződéssel zsebében Bajorországba utaztában a rendőrség lefogta, napvilágot is látott.

Két év után elhalványodnak az Ulain-pör izgalmas eseményei. Akkor azonban felzaklatták az ország egész közvéleményét. De bármilyen izgalmas volt e bűnpör külső scenériája, a *kulissza mögötti* események még érdekesebbek és izgalmasabbak voltak.

En, aki e különös összeesküvést az előkészületek folyamán figyelemmel kísérhettem, s aki magam sem akartam elhinni, hogy akadhatnak komoly, józan, fel-

nőtt emberek, akik a forradalmárok groteszk pózában éjszakákon át titkos összejöveteleken ilyen vad és örült tervekre pazarolják az energiájukat, napról-napra kaptam a jelentéseket *Döhmeltől*, az összeesküvők bajor társától, a komlott előrehaladásáról. És e különös, hihetetlen jelentésekben *dátumok, helyek, nevek szerepeltek*, csupa konkrétum, amelyek végül is mellbe ütötték az embert és kezdem érezni, hogy valami igaznak mégis csak kell lenni e jelentésekben.

Ha csak egyedül veszem tudomásul *Döhmel* információit, talán a magam lázas hallucinációjának tudtam volna be az egészet. Oly rohamosan zúdultak rám a fantasztikus hírek, hogy már kuszán, torz zürzavarban gomolygott minden előttem. De ketten voltunk, akik *Döhmel* látogatásait élveztük, *Vázsonyi János*, meg én.

És védekeztünk *Döhmel* ellen. Nem, nem — okoskodtunk —, mindez nem lehet igaz! És elutasítottuk az adatait, sokszor letagadtattuk magunkat előtte, magunkban meggyanusítottuk, hogy minket akar valami európai felsüléssel végződő botrányba belekeverni. De ez az ember makacsodott. Buldog módjára vetette magát az ügyre, becsületbeli kérdést csinál abból, hogy *higgyünk* neki. És hozta az adatokat, neveket, az új jelentéseket.

Nagyon izgalmas napok voltak azok. Hat hétig folyt ez a küzdelem *Döhmel* és közöttünk. Végre is egy napon jelentette: most már olyan bizonyítékokkal fog szolgálni, amely a mi skepszisünket is eloszlatja. Már készül az a bizonyos *államszerződés*, amelynél fogva bajor horogkeresztesek jönnek Magyarországra, hogy *Héjjas* embereivel együtt rajtaüssenek kormányon, társadalmon s a fajvédők kezébe adják a hatalmat.

Ennek már a fele se tréfa. És mi bizony azt sem éreztük tréfának, amikor *Vázsonyi Jánossal* a napi *Döhmel*-jelentések után keserű humorral így köszöntöttük egymást:

— Életrészevényeink rosszul állnak!

Az volt ezután a kínos probléma, hogy mit csináljunk izgalmas és veszedelmes információinkkal? Hall-

TÁRCA

A gyilkos

Irta: Somlyó Zoltán

Nevét harsogva röpi a rikkanes:
tegnap még szürkén, névtelenül járt az úton,
s úgy lehet, éppen nekem jött sietve a sarkon
és így szólt: pardon, uram... S ma már
rettegve csudálnám az arcát, ha jönne elem ő
s lekapnám egy fürge kodakkal...
N. N. volt... békés robotos —
de ma már egész más ez ember:
híresség, kit látni kívánnak!
boulevard-lapok hízott libája!
És a prémben bujt hisztérikák
örülnek: lesz újra akasztás!...
S írónak a lázas kolumnák,
ó, versenyek legnemtelenebbje!
Hát ez kell tenéked, közönség?
Mosolyod, könnyed hát ez tudja
csak kifacsarni!

Nézd ott a zugueca mélyén a boltost,
aki kénytelen lehúzni redőnyét!
Meg a léhűtő konflmosogatót,
aki nyomorult gyerekét a sarokra kitette,
hogy kiszorítsa a bankót a poshadt szívekből...
s félóránként odamegy leshelyérül
s kikotorja a szennyes zsebet a behorpadt
s rothadást takaró bordázat fölött...
Meg a költő, ki öt strófát folytatott ki szíveből
s nem kaphat garast, mert versre ma már
nem költhet a lapkiadó!
Mert drága az újságpapír és a gyilkost
híresztelni jut csak belőle!...
Ó, kor! Gennyező kataklizmák szülője!
Be szánlak én: szürke robotos, aki holnap
társzintén belehullok a gyilkosok szörnyű sorába!
Ma itt vagyok, szürkén, nyomorún, elfeledetten,
lelkemben emésztő sikollyal a szépség
s jóság után...
S hiába kiáltom füledbe: itt vagyok! itt vagyok!
ölni szeretnék!... De holnap:
magadhoz öfelsz, fölemelve gonosz vállaidon;
rikoltva segítsz a magasba, hogy utolsó
csepp vérem kiszívjad s odavessz martalékul
önmagad piszkos hóhérlába elé...

gassunk velük tovább is, vagy továbbítsuk hivatalos helyre, ahol ellenőrizhetik a Döhm-eljelentések igazságát. A felelősségünk nagy volt. Csak ketten tudtunk az egész komplottról. *Vázsonyi Vilmos nem* volt Budapesten, s így teljesen a magunk lelkiismereti kérdésévé vált az egész ügy. Sok minden forgott köztünk. Hiszen a jelentések csak úgy hemzsegték a háborzongató tervektől. „Budapest elfoglalása...”, halállista..., inszecenált népharag..., pogrom..., tuszok szedése...” stb.

Mit csináljunk? Elhatároztuk, hogy én megismertetem az adatokat Bethlen miniszterelnökkel. Először a képviselőház miniszterelnöki szobájában adtam át a Döhm-eljelentéseket a kormány fejének. Hitetlenül fogadta ő is. Rendben van. Annál jobb. De Döhm csak úgy ontotta a riportjait. Adatai ellenőrizhetők voltak és mi nem is akartunk mást, mint hogy végre is tisztán lássunk a dologba. Nines-e itt misztifikáció?

Elkövetkezett végre az a jelentés, mely úgy szólt, hogy az államszerződés már elkészült és Ulain november elején Münchenbe indul vele.

Ezt a jelentést a Várba vittem fel s Bethlen már várt rám. De nem egyedül fogadott, hanem *Nádasy Imre* országos főkapitány társaságában. Ez természetes is volt, hiszen olyan államellenes összeesküvésről volt szó, ahol az országos főkapitányra a nyomozás és felderítés szempontjából nagy feladat hárult. De nekem nem volt természetes. Én jobban szerettem volna, ha Bethlen csak maga veszi át adataimat. Az országos főkapitány úrral amúgy sem voltam valami szívélyes viszonyban. Egyszer támadást intéztem ellene a nemzetgyűlésen s emiatt egy ízben egészen kedélyes formában szemrehányást is tett nekem. Ezáltal is nagyon bizalmatlanul mustrált engem. Ez a bizalmatlanság kölcsönös volt. Bethlen kérte, hogy olvassam fel Döhm legújabb jelentését. Enn kezdtem, de egyszer csak félbeszakítottam a felolvasást:

— Tovább nem folytatam! — mondtam.

— Miért? — kérdezte Bethlen.

— Legjobb lesz, kegyelmes uram, ha magad olvasod el egymagadban.

— Ugyan, csak méltóztassál.

Nádasyra néztem. Az országos főkapitány gúnyosan jegyezte meg:

— Hiszen amit ez a Döhm, vagy hogy hívják, összefirkál, annak kilenvennyolc százaléka hazugság.

— Én azt szeretném — feleltem —, ha száz százaléka az volna. De ha csak két százalék igazság van benne, az is elég arra, hogy a rendőrhatalom kivizsgálja.

— Ez igaz! — hagyta helyben Bethlen.

Ezzel átvette tőlem a jelentést és maga olvasta tovább fenhangon. A miniszterelnök aztán a jelentés egyes adatainál fejesólválva, idegesen szólt oda Nádasy-nak:

— Azonnal a legszigorúbb megfigyelést kell foganatosítani. Ulaint pedig meg kell akadályozni abban, hogy az államszerződéssel Münchenbe jusson.

— Nem lehet — vetette ellen Nádasy —, védi az immunitás!

— És tettenérés esetén?

Nádasy vállat vont.

— Ahogy parancsolod.

Igy végződött ez az izgalmas beszélgetés.

Negyednap Ulain már Hegyeshalomnál a rendőrség kezébe került. Az államszerződés is.

Hogy milyen komoly volt ez az egész összeesküvés, arról most ne essék szó. A bíróság másodfokon felmentő ítéletet hozott. De érdekes, hogy *Hetényi* főkapitány-helyettes, aki az Ulain-ügyben Döhm adatainak komolyságát megfigyelés útján ellenőrizhette, a törvényszék előtt tett tanuvallemásában a következőket jelentette ki:

— Arra az eredményre jutottunk a rendőri megfigyelések során, hogy *Döhm igazat mondott!*

Ezt a Döhmelt aztán a fajvédő sajtó megtette aszán

provokátornek, kommunistának és ma is fölnyűzsög a fajvédő zombék, ha beleesik nehéz kő gyanánt a leleplező Döhmel neve.

Volt még az Ulain-ügynek egy kulissza mögötti érdekes epizódja. Mikor Bethlennel megismertettem a Döhm-eljelentéseket, azt kérdeztem a miniszterelnöktől:

— Én kötelelességszerűen beszolgáltattam ezeket a fantasztikus adatokat, de az ügymel kapcsolatban egyáltalán nem kívánok szerepelni.

— Miért? — kérdezte Bethlen.

— Egyszerűen azért, mert ismerem a fajvédő urak fejlett politikai technikáját. Ha nyilvánosságra kerül, hogy demokrata oldalról hívták fel a figyelmet ez ügyre, tele lesz a sajtójuk a szokott frázisokkal: *íme a destruktív, zsidó orvómadás, a szíriai alkotmunka a keresztény és nemzeti gondolat ellen*. Holott az ügyet nem lehet elhomályosítani semmiféle politikai beállítással. Vagy igaz, vagy nem!

Bethlen megígérte, hogy a nevem nem fog szerepelni az odíózus ügygel kapcsolatban. És mégis mi történt? Alighogy a Münchenbe igyekvő Ulaint a magyar határon a rendőrség emberei feltartóztatták, az azóta jobb létre szenderült „Nép”-ben a következők jelentek meg:

— Az egész dolgot Vázsonyi Vilmos és demokrata törzskara rendezte. Döhmél Frigyes, ez a szélhámos-idegen, aki nem bajor nacionalista, hanem szászországi kommunista, kész eszköz volt a terézvárosi méregkeverők kezében. Vázsonyiék és Pakotsék irányították az egész hadjáratot. Innen küldték Döhmél Frigyes vadászkorutakra, aszán provokatórként. Azt a bizonyos szerződéstervezetet is ők készítették és azután begratták Szemerét és Bobulát annak aláírásába.

Igy. Vajjon honnan tudta meg a „Nép” rövid huszonnégy órán belül, hogy Vázsonyi Jánosnak és nekem milyen keserves szerep jutott ebben az ügyben? Bethlentől bizonyára nem. Rajtunk kívül pedig csak Nádasy tudott róla. Igaz, Nádasyt elfelejtettem diszkrecióra kérni.

Egyébként Döhmél-Schultze... nem különös? Vajjon Schultze is csak úgy begrattatta a frankhamisítót kisdud üzemükbe? Még kiderül, hogy igen.

Frank-rigmusok

Hogy a lapok a herceg képét közölték: nincsen furcsa abba. Csak lenne olyan szegény költő, mint én: sose került volna bele a lapba!

A frankhamisítás sok humora most féktelenül járja a bolondját. Például, ha egy Kurtz-ot letartóztatnak, azt magyarul Kurtz-schluss-nak mondják.

Pesten már nincsenek hamis ezresek! — én e hírre a számat kitátom; részemről hagyján volna még ez — de én a valódiakat se látom...

A helyszerzők egyesülete, úgy halljuk, a dolgot annyira nem hagyja: nyilatkozni fog, hogy az Értelmi Szerző: az egyesületnek nem volt tagja...

Mivelhogy a rend és a béke már nagyon magas fokra hágott: úgy olvasom, hogy megszüntették a Nádasy-méltóságot.

Ha fordítva esett volna...

Kopenhágában letartóztattak három magyar fiatal embert. Azzal vádolják őket, hogy lírát hamisítottak. A magyar sajtóban egy napig még csak táviratok számolnak be az eseményről. Pár napra botrány lesz belőle. Kiderül, hogy az egyik letartóztatott egyén a piprócsi demokrata szervezet volt segédtitkára, a másik pedig volt legitimista tiszt, aki Budaörsnél még öfelsége oldalán küzdött. A harmadik egyelőre ismeretlen.

Fajvédőkörökben azt beszélnek, hogy az egész bűnszövetkezet a fasizmus letörésére alakult, a lirahamisítással Mussolinét és rajta keresztül a Hackenkreutzmozgalmat, Kemált, a Sörház uccát akarták megbuktatni. A nyomozás a legerélyesebben indul meg. A harmadik ismeretlen mindent elmond. Nemzetközi maffiáról van szó, szoros kapcsolatban az orosz bolsevistákkal, az amerikai Ku-Klux-Klannel, Clemenceauval és Sir Herbert Samuellel, Palesztina kormányzójával. A „Szózat” vezércikkben követeli a teljes világosságot. A Tiszántúlon letartóztatják az ellenzék egyik vezérét, amint kerületében beszámolót tart. A szociáldemokrata pártvezetőség nyilatkozatot ad ki, melyben megtagadja egyik szakszervezeti főtitkárát, aki Velencében egy gondolásnak hamis lírával fizetett.

A szálak egy volt rendőrfőkapitányhoz vezetnek, aki a régi monarchia idejében ügyelt Budapest közbiztonságára.

— „És ilyen ember állított ki erkölcsi bizonyítványt, útlevelet, ez ügyelt életünkre, vagyonunkra?” — írja az ébredő estilap. — „Börtönbe az egész liberális bandával!” — követeli egy jobboldali vezér.

Olasz detektívek jönnek Pestre és megelégedéssel nézik a rendőrség munkáját. A központi demokrata kör működését a kormány felfüggeszti. A liberális, demokrata és szociálista lapokat betiltják. Felosztatják a szakszervezeteket. Rövidesen a letartóztatottak száma ötszázra emelkedik. Az ellenzéki képviselők közül csak hárman vannak még szabadlábban. Az eddig még félig ellenzéki pártonkívüliek csatlakoznak a kormányhoz.

Azután egymásnak mesélik az emberek, hogy a nagytentékintélyű, aranyaszájú, zsidó pap megeskette a résztvevőket, hogy semmit el nem árulnak. A bankjegynyomda is napfényre kerül. A Stádium és állítólag a Pallas kivételével, az összes nyomdák érdekelve vannak. Büntetésből közigazgatási úton huszonegy órában belül mindet lebontják. A hivatalos kommuniké közli, hogy végre sikerül megtisztítani a közéletet minden salaktól.

Felosztatják az ellenzéki pártszervezeteken kívül az újságírók szervezeteit is. A Ház összeül. A miniszterelnök deklarációt olvas fel. Hálaadó istentiszteletek az egész országban, hogy kézrekerültek a bűnösök, akik a nemzet jóhírnevét meghurcolták.

Hamarosan lefolyt minden. A bíróság, ahogy csak lehet, összeül, a közismerten szigorú, kérlelhetetlen bíró vezetése mellett. Az ügyvédek védenecikkkel nem érintkezhetnek. A letartóztatottak nem fogadhatják még családtagjaikat sem. Jogosult itt a példás szigor. Az egész ország a kormány mögött áll, sőt egész Európa. A fogház átalakul siralomházzá. Az egész városban kivilágítás. Fáklyásmenet. A bűnösök mind megtörték mindent bevallottak. Üdvölvések, ágyudörgés, bankett.

A miniszterelnök beszéde: — „Nálunk minden kiderül. Mindenütt vannak bűnösök, de itt elveszik büntetésüket. Nem lehet eltitkolni, eltussolni semmit. Az igazság napfényre kerül. Ime, ezek az emberek küzdöttek ellenünk, magasztos jelszavakkal és hamis lírával. De hiába igyekeztek bemoeskolni az ország hírnevét, lesújtott rájuk a Törvény. A Törvény, mely nem ismer különbséget, bármilyen multtal vagy magas állással, nővvel rendelkezik valaki.”

Taps. Hozsanna. Tömjén. Virágkorzó. Az egységes párt bizalmat szavaz a kormánynak, a kisgazdák egyelőre nem szólnak a kisüstről...

Igy is eshetett volna. Ha fordítva történik...

Vázsonyi János.

A HÉT MARGÓJÁRA

BENEDEK JÁNOS. Hatvanhárom év nyomja vállát, mondanánk a szokásos frázissal, de hatvanhárom év pehelysúlyként ül csak a vállán, akár a huszonöt-estztendei képviselőség. Idealizmusán év olyan nyomtalanul sühantak el az évtizedek, mint kedélyén, — ideáljaiban és ideáljaihoz való hűségben sokkal fiatalabb és töretlenebb, mint azok a fiatalok, akiknek a jövője már a hátukmögött van, vagy: mint azok a fiatalok, akik régmúlt századok megkövesedett rétegeiben keresik ideáljaikat. Viharosan változó politikai viszonyok közt: változatlan hűséggel szolgálja a demokrácia ideáljait és amit régebbi beszédeiben hangoztatott, hogy „azért demokrácia, mert függetlenség, mert demokrácia vagyok s azért demokrácia, mert függetlenségi vagyok”, sokkal több, mint egy elmés formula, történelmi igazság ez, amelynek Benedek János egy emberöltőnél tovább hordozója. Erőmultiplikátora a multban is, a jelenben is, a nemzeti demokráciáért vívott küzdelmeknek, — szolgálta ezt a szolgálja: tollal, amely nem esorbult ki soha, egy pillanatra sem, szolgálta és szolgálja: szóval, amely kedves, közvetlen, meleg, bölcs és hatásos mindig. Képviselőségének huszonöt estztendeje: része, még pedig eleven és meleg része Magyarország kortörténetének, korszakok fonódának át nemes és tisztos pályáján, korszakok, amelyeknek váltakozásával Benedek János sőt hasznos lett — a tegnapi, a mai napé maradt, az aznapé, az ifjúságé, az eleven küzdelemé maradt mindig s az ma is. Ugyanaz a szeretet veszi körül ma is a hatvanhárom éves fiatal Benedek Jánost, amely huszonöt estztendő előtt szórta eléje először virágait.

SZEGÉNY BETEG GÖMBÖS. Mély fájdalommal kellett tudomásul vennünk, hogy a frankbotrány kitörésével — csak az időpont azonos, — szegény Gömbös beteggyúba esett s ezért nem hallotta napokon keresztül szavát. Minden részvétünk ott virrasztott a szegény beteg mellett, akit ez akadályozott meg, hogy Eckhardt nevű vezértársa mellé ugorva, számon kérje a frankhamisítást — a „destruktív” elemeken. Képzelnék mennyire fáj a fajvédőknek, hogy vezérük betegség címén oly sokáig hallgatásra volt kárthatva, bár azon sem csodálkozunk, ha ezt kissé rossz néven is vennék tőle és az ismert népdalt így variálnák:

Nekünk olyan vezér kell,
Ki ha beteg, keljen fel,
Főzze ki a vacsorát,
Úgy várja, várja,
Úgy várja, várja
Magához Bethlent, az urát.

AMI FELTÜNIK ES AMI NEM TÜNIK FÖL. Peyer Károly képviselő kormányzósértési pörének tárgyalásán Töreky Géza tanácselnök így szól az egyik tanúhoz: „Persze önnek nem tűnt föl ez a sértő beszéd, mert ott (értsd: a Demokratapártban) az ilyen beszédet már megszokták”. A Töreky-tanács nem sokallta a hat hónapot Peyertől, sőt tovább ment: külön stigmát szeretet volna rásütni a demokratapártra általában és a pártban elhangzó beszédekre. Engedje meg tanácselnök úr, de ez a megbélyegzés nem sikerült. A demokratapártban igenis feltűnik minden olyan szó, amely élő törvényekbe ütközik, mert ott törvényeket respektáló, tisztos polgárok találkoznak. Kérdezzük azonban: feltűnnék-e pél-

dául a fajvédők klubban, ha a hívek a frankhamisításról, mint hazafias cselekedetről, a bombaküldésről, mint ártatlan ajándékról, a bombamerényletről, mint érthető felbuzdulásról beszélnek? Aligha. Ép azért kíváncsian várjuk, vajjon a fajvédők póréiben szintén elhangzik-e majd az általánosító kérdés: — „Persze, ez nem tűnt föl, mert önk már megszokták az ilyen beszédet”.

A FAJVÉDŐK KEDVENCE. Új védenca akadt a fajvédők sajtójának, — egy ismert nevű külföldi állampolgár személyében, ki is nevezetük: Cuzának. Még azt sem tudták miről van szó, az is egyelőre megcáfolódtott, hogy egyáltalában letartóztatták a román fajvédővéért, az itteni fajvédők magas szövetségesét és társult hatalmát: de már melléje ugrottak, — sőt már a „magasabb célt”, az ideális alapot is megtalálták számára, ezúttal persze nem azt a magasabb célt, amelyet itthon szoktak az urak emlegetni, mikor baj van, hanem egy saját külön román magasabb célt, egy külön Cuzához szabott magasabb célt: azt mondták ugyanis, hogy Cuzát azért tartóztatták le, mert nevezett Károly trónörökös egyik legfőbb híve és letartóztatása nem a frankhamisítással függ össze, hanem első lépés az a lemondott trónörökös híveinek összefogására. Mindenestre megható ez a rokonszenv, — az oláh legitimizmus iránt s megható ez a hűség Cuza iránt, akivel együtt akarták a „nacionalista internacionálé” fából vaskarikáját beilleszteni az európai politika szekerébe. Ugyanabban a fajvédők lapszámban, ahol erről olvastunk, egy oláh fajvédő részletről is olvastunk: arról, hogy lerombolták a csángó vértanuk síremlékét. Valóban ez méltó azoknak a román „felbuzdulásoknak” ciklusához, amely nemcsak élő embereiben, de holtjaiban is, nemcsak iskoláiban, de templomaiban is, kulturájában is, sőt még temetőiben is üldözömbre veszi a magyarságot. Csakhogy ez a politika: Cuza-jéle politika, ugyanaz a román „nacionalista” politika, amellyel az itteni fajvédők urak internacionalizálódtak, csak azt nem tudjuk megérteni, hogy amikor itt a bankóhamisításná is „hazafias célt” emlegetnek, miként egyeztethető ez össze nacionalista internacionáléval, Cuzák lelkes és lángoló védelmével, mert végre elhisszük a fajvédők uraknak, hogy Cuzát is magasabb cél vezeti, de talán még sem az a magas cél, amelyről... itteni védencai érdekében beszélnek.

Az új Táncsics

(Meg nem jelent részlet Vázsonyi szabati beszédéből)

Valóságos triptichon, amit Vázsonyi Vilmos a frankhamisítási afférral kapcsolatban, az elmúlt héten, siralmas politikai helyzetünkről mesteri vonásokkal festett meg. A triptichon egyik ragyogó részletképe *A Polgár* multheti számának vezérekke. A második kép a *Neue Freie Presse*-ben írott cikke. A harmadik kép abban a szikrázóan elmés és klasszikusan nemes beszédében fénylett elénk, amelyet a Központi Demokrata Kör szombati vacsoráján mondott el. Ebből a beszédből alább egy olyan részletet közlünk, amely nem jelent meg, azt a részletet, amely a szatira irgalmatlanságával sújt le a közszellem kútmérgezőire. Íme, a szombatesti beszéd eddig közé nem tett passzusa:

— A fajvédők tábor azt mondja, hogy neki semmi köze a frankhamisításhoz. En elhíszem nekik. De ha ez így van, akkor miért védelmezik a frankhamisítőkat? Miért tolonganak a frankhamisítók közelében? Csodálatosnak tartom, hogy diadalszekerre akarják őket rakni és új-Táncsicsként akarják kiszabadítani Nádósy apáncát, azt mondván: „Nádósy-Táncsis apánk! Gyere ki, te nagy magyar hazafi és taníts meg bennünket — hamis frankkokat gyártani!”

— A kormánynak súlyos büne, hogy azt az érdemet, amit a nyomozás körül szerzett, kompromittálja azzal, hogy a fajvédők sajtójának tombolását, szervezett rohamo-

lás, igazat, büntettek feldicsérést — eltűri. És amikor a „Világ”-ot nyolc napra elnémitja, mert Kánya fenséges személye sérelmet szenved — ki bánja? bánja a kánya, hogy mi történik Kányával! — ugyanakkor a gyilkosságokkal való fenyegetést, a pénzhamisítók feldicsérését és magasztalását oly csekélységnek tartja, hogy emiatt a fajvédők sajtójával szemben ilyen retorziókat nem alkalmaz.

Idestova egy hete, hogy ezeket a villámló szavakat az igazság ellenállhatatlan erejével és lendületével mondotta el Vázsonyi. A helyzet azóta sem változott s a kép, amelyet a demokraták vezére a pénzhamisítók fején kifeszített vászoura festett, ma is találó és éles körvonalú.

Kalandorpolitika és kalandos politika

A védelem megelőzte a bünt — a „magasabb célok” emlegetése már megvolt: esztendőkké a frankhamisítás szédítő arzenlupini regénye előtt, rá volt az már vésvé a felbuzdulás első műszerére, a gumibotra, amely szintén a magasabb célok jelszavával keringett a budapesti éjszakában, ott láttuk: a kakaobombán, az ovomaltinos dobozon... egyáltalában nem meglepő, hogy most feltűnt az európai kisiparnak legemlegettebb termékén, a hamisbankón is. Józan ember szemében a magasabb cél emlegetése: nem enyhítő, hanem súlyosbító körülmény, mert minél magasabb egy cél, annál fényesebb tisztességet, annál több önfeláldozást, makulátlanabb becsületet követel, és különösen ezt követeli a magyar politikának igazán legmagasabb célja, amelynek történelmi fényét hamisbankóval beszennyezni: majdnem olyan nagy bűn, mint maga a bankóhamisítás.

A szélsőjobbaldalon igazán nem nagyon leleményesek az urak. Ők nem felejtenek és nem tanulnak. legfeljebb egy kis történelmet tanulnak, az a történelem azonban valahogy egészen más... Van egy külön Pitt-je, akit csak ők ismernek, van egy külön Nagy Frigyes, akit csak ők ismernek, külön Mazzinija, akit csak ők ismernek, majd azt mondhatnók, hogy ebben az új történelemben csupa... enyveshátú fénykép van, egy Pitt, akiről semmit sem tudnak, csak azt, hogy bankóhamisító volt, egy történelem, amelyben varázsszóra termett ki a földből a családfák erdeje — úgy, hogy mindenki, minden bankóhamisító megtalálhatja a maga egyeneságú felmenőjét, de nem a régi, régmúlt idők sárguló bűnügyi krónikáiban, hanem a Westminster-apátságban s a történelem legszentebb sírjainak tövében.

Goethe mondja valahol, hogy amikor nagyon sokat kezd a multról beszélni, akkor bizonyára a jelen számára van valami roppant sürgős közölni valója. Valóban úgy is van. És mikor a kurzus szélsőjobbaldali történelemről beszélnek, akkor nemcsak a történelem beteg, amelyről szólnak, de még betegbb a szélsőjobbaldali politika, amelynek gyógykezelésében történelmi idézetektől sem riadnak vissza...

Furesa spiritiszta asztaltáncoltatás az most, amely az urak közt folyik... Nem egészen új, hiszen példáját láttuk már a multban is, amikor mindenáron őst, filozófiai fegyverzetet és történelmet akartak előkeríteni a reakció diktatúrás ábrándjai számára. Most is ilyen spiritiszta asztaltáncoltatás folyik. Csatasorba állítják a holtakat, hogy védőbeszédet mondjanak a bankóhamisításért, mintegy elvi magaslatra emelve azt. A holtak azonban, akiket idéznek, nem szólalnak meg — nemcsak azért, mert holtak, hanem azért, mert életükben sem szólaltak meg soha a bankóhamisítás mellett.

Különösen Pittet emlegetik most, azt a Pittet, akiről egyik életírója, Green azt mondja, hogy:

„büszke önérzete épúgy meglepte kortársait, mint a hit, amely fűtötte, a *harag és utálat, amellyel a korruptió minden fajtájától elfordult*, ő az első államférfi Cromvel óta, aki tisztán a közjónak él, politikájának indokai nem egyszer homályban maradhattak, de ragyogó önzetlensége előtt mindenki meghódolt”. *Maculay* azt mondja róla, hogy „*a történelem azt a jól megfontolt ítéletet fogja Pitt-ről kimondani, hogy ama nagy férfiak közül, akiknek tetemci az övével egy sorsa nyugszának, alig hagyott valamelyik fényesebb és mocsoktalanabb nevet hátra, mint Pitt*”. De mást is mond *Macaulay* — azt, hogy *Pitt*nek anyiféle fényképe maradt hátra a politikai világban, ahányszor idézik, ahány párt van, annyi *Pitt* árnyéka jelenik meg minden nap előttünk. Most eggyel több *Pitt*-kép került forgalomba — aláírása talán az lehetne: „*Pitt, mint bankóhamisító*”. Csakhogy erről a képről hiányzik — *Pitt*.

Századának egy furesa pletykája ütődik most vissza a bankóhamisítás mostani történet-filozófiájában, valami régmúlt idők *Tarka Krónikáiból*, vagy *Anekdoták-kincséből*... A forradalmi idők rémületében született meg a történet a *Pitt*-féle asszignatáról, azokban az időkben, mikor már 5536 asszignata volt forgalomban, mikor a papírpénzt névértékének már csak egyötödében fogadták el, és *egy öl fért 24.000 frankot* kértek... Nem, ez a *Pitt* sohasem fog amellett tanuskodni, hogy a magasabb célok nevében bünt is szabad elkövetni, ennek a *Pitt*nek biztató szava nem hallatszik át az urakhoz a századok messzeségéből... A történelem nem tanuskodik mellettük, ha csak, amint nem beszéltek „jó sajtóról” és „rossz sajtóról”, amint nem állították fel hajszálfinom elméletüket a „jó irodalomról” és a „rossz irodalomról”, a „jó közgazdaságról” és „a rossz közgazdaságról” — nem fognak beszélni *jó történelemről* és *rossz történelemről* is, amelyben persze jó történelem az, amelyben a századoknak egy nagy kriminológiai krónikája tükröződik vissza... *Voltaire* azt a tréfás megjegyzést teszi valahol, hogy „a történelem közös megállapodással elfogadott mese”. Hát, mi most láthatjuk, hogy csinálódik egy ilyen „közös megállapodás” a legszélsőbb jobboldalon... Nemesak visszaható erővel a multba, egészen *Pitt*ig, hanem kiterjedő hatállyal: a jelenre is...

Magasabb célok! Elméletben el lehet képzelni, hogy magasabb célokért a legkétségbeesettebb lépésekre is van készség... A szélsőjobboldali urak csak rossz helyen kereskednek a történelemben, mikor *Pitt*t hívják tanuságtételre, mert hiszen a XIV. és XV. század röpiratirodalmában évtizedeken át disputálnak a kazuisták azon, hogy mentesíthető-e a bűn, ha magasabb politikai célok szentesítik. Igen ám, de akkor nincsenek százalékok, akkor szinte askétikus, önmegtagadó élet van a bűn peremén, s mikor *Szász Zoltán* azt írja, hogy el lehet képzelni a bűnözést magasabb szempontból, de csak úgy, ha az a bűnöző egy szerzetes ridég és önfeláldozó életét éli, ugyanazt mondja, amit egy történetíró mondott az olasz szabadság „magasabb céljaiért” összeesküvők társaságairól. „*Ezek a társaságok szinte szerzetesi fegyelmet tanusítottak. Az egyén teljes lemondása és önfeláldozása jellemző vonása az összeesküvők társaságának*”. Ugyanez áll a mult század nagy, romantikus komplotjtáira nézve is, talán-talán a *carbonarik* társaságát kivéve, amely azután bizonyos lélekvándorlásban, mint „*haute vente*” élt tovább Franciaországban.

Sem a *Mazzini*-féle mozgalmakban, sem az ötvenes évek Londonjának mozgalmas nemzetközi konspirációiban, amelyekben az orosz *Herzentől* a francia *Ledru Rollin*ig ott bujkál és készülődik minden törvényes vagy törvénytelen felszabadítási aspiráció, többnyire szegényen, üldözötten, kritikus helyzetekben: nem kísért a közönséges bűncselekmény. Igaz viszont az, hogy azért a politikai élet *melléktermékeként*, hogy ne

mondjuk, égési, bomlási termékeként, mindenütt ott találjuk a bűnt, — kezdve a *Catilina*-féle összeesküvéstől, amelyben amolyan diktatúrás törekvésekről volt szó, mint ma mondanák, a közhatalom erőszakos megszerzéséről, amelyben (Geréb: *A rómaiak története*) „*tékozló nemes ifjak is résztvettek, kik az adósságok eltörlését követelték*”... Különösen a renaissance kora gazdag olyan precedensekben, amelyekben a politika és a bűn igen keskeny határesíkon érintkeznek. A *Cezare Borgiákban*, *Orsinikben*, *Baglionikben*, *Prinzi-valekben*, *Guidobaldo di Montefeltrekben* igazán nagyon egymás mellé zsufolódik a kettő... Jajkiáltásaik még ma is visszhangoznak a *Dante* poklában; elég elolvasni a *Macchiavelli Principéjét* azokról a kalandorokról, „*akik lovukat, fegyverüket, eszüket, vagy erejüket adták cserébe, akik előtt nem volt se becsület, se polgári törvény, sem azokat nem szerették, akiket védelmeztek, sem azokat nem gyűlölték, akik ellen harcoltak, akik erősebb kötelék fűzött a bandához, mint az államhoz, vesztettek a tusa eldöntésében, nyertek kinyújtásával*”.

Ez volt igazán az *egyéni akció* történelmi kora. Hogy mennyire az volt, plasztikusan bontakozik ki például *Beneventuno Cellini* emlékirataiból is. „*Az a korszak volt az, amelyben Marziali történetírása szerint az ingó vagyon megszerzésének és gyarapításának világnézetileg elfogadott módja a zsarolás*”. Egyre halványabb képben, de visszaütődik ez a történelem minden átmeneti korszakában, minden bomlási vagy átalakulási processzusban is — nem lehet esodálni, hogy a világháború szédítő hullámvásárai után is borzalmas erkölcsi nyomorúságok támadnak mindenütt, s a politika lehúzódik a bűn pincéibe, a társadalom alapbontozataiba. Ám amint ott van, nem politika többé. Egész biztos, hogy ma egész pincetenyészet van Európában a titkos társaságoknak s az a német munka, amelyet *A Polgár* hasábjain már ismertettünk („*Négy esztendő politikai gyilkosságai*”), mintegy hetven titkos szervezetet jelöl meg.

Nemesak *kalandorpolitikák* nőttek ki a földből, hanem *kalandos politikák* is — ami mégis valamiféle árnyalati különbség.

Trianont emlegetik. Szó sincs róla, a katasztrófának az a ciklusa, amely a világháborúval kezdődik és Trianonban gyzásos stációhoz ér, előzménye ma nagyon sok bűncselekménynek. Hamisbankon azonban épúgy nem lehet a régi határokat visszaállítani, amint nem lehet a jelszavaknak ama hamis aranyával sem, melyet a hamis frank morális érfedezeteként akar-nának némelyek szerepeltetni.

Polonius



TORZTÜKÖR

Tízparancsolat

frankhamisítók részére

1. Én vagyok az úr, a te franktírőröd, aki bevezetett téged a Retek ucaába, a kartográfok és kártyagrófok házába.

2. Ne legyenek neked idegen valutáid én előttem.

3. Ne csinálj magadnak faragott kliséket. Ha kliséket faragsz, azokat nekem faragd. Ne csinálj magadnak öntött pénzeket. Az ilyesmi nagyon drága és nem vagyok hajlandó viselni a költségeket, mert én vagyok az úr.

4. Nádosy Imre nevét ne ejtsd ki hiába.

5. Tiszteld az ÉMÉ-t és a TESZ-t, hogy baj esetén hosszú politikai vita legyen ezen a földön.

6. Ne ölj ki magadból minden reményt, hogy a kurzusvállalatok ideje lejárt.

7. Ne lopj valódi frankot, mert a mai fejletlen technikai viszonyok közt nem hiszik el neked, hogy hazafias fülbuzdulásból loptál.

8. Ne fajtalanokdjál — csak fajvédelmi alapon!

9. Ne kívánd meg felebarátod ökrét, szamarát; elégedj meg azzal, ha az ökörségeiben és a számárságaiban osztozhatsz vele.

10. Hat napon át hamisíts, — a hetedik nap az értékesítés napja legyen.

Molnár Jenő

Van Nádosy és Jankovich.

Van Windischgraetz és Mankovics.

Van sok-sok hamis frankovics.

S eltracholt kurzus-bankovics.

Rövid intervjú Nádosyval

— Kedvence költője?

— Arany.

— Kedvence zeneszerzője?

— Goldmark, de még inkább Caesar Frank.

— Kedvence városa?

— Frankfurt.

— Kedvence nyomdája?

— Franklink.

— Kedvence történetírója?

— Fraknói, azelőtt Frank.

— Kedvence papírja?

— Zadravetz pap írja.

— Kedvence festője?

— Markó.

— Kedvence lapja?

— A fogházi törzslap.

(m)

Az üvegriviera avagy: Grosses Festspiel a Renaissance Színházban

Irta: PROF. MOLNÁR

Rendezte: PROF. REINHARDT

I. felvonás

(Történik a rendezők és kirakatrendezők versenyén.)

Lujza: Ó mi szép e kirakat!

Misch: Csak te hallgass! Mingyárt olyan mondok, amit nem teszel be a kirakatba. Azt hiszed, nem vettem észre, hogy ez a Cazella el akar venni tőlem. Meg akarja szerezni a részvény többséget.

Márton: Különösen a kisasszony cazella lábait tetszenek neki.

Misch: Hallgass, Márton.

Márton: Isten őrizze! Nekem kell itt a viceket mondanom. Sajnos, frankviccet nem mondhatok.

Misch: Miért nem?

Márton: Mert itt a Rivierán csak zsetonok vannak.

Misch: Warum mischen Sie sich in Alles.

Márton: Németül diskurál.

Misch: Hogyne! Ez egy festspiel!

Márton: No én nem vagyok rá nagyon fest.

Cazella (kilép frakkban egy fotójból): Az asszony olyan, mint a monokli, elegáns viselet, de pénzbe kerül.

Misch: Tyű az ördögét...

Cazella: Te barátom nem tudsz megkülönböztetni egy tengeri malacot egy malacnak való lengerítől... s nem tudsz megkülönböztetni egy tengeri disznót egy disznó...

Misch: Elég! Elég! Nem engedem szójátékokkal elesébitani a kedvesemet. Ezt nem lehet megcsinálni minden darabban!...

Elvira (jő egy fazékkal): János, elhoztam ide is utánad a finom káposztát.

Misch (kötör): Még mindig azt a káposztát melegítod fel? (Dühöng, mire Prof. Oláh két ápolót küld.)

Márton (a függöny elé lép): Az asszony olyan, mint a retékuceai frank: hamis, de egyenként nem nehéz továbbadni...

II. felvonás

Misch: Most itt vannak a bábuk és itt vagy te, az asszony, játszd el „Az asszony és a bábú” című jelenetet.

Lujza: Nem játszom tovább! Én a Rivierára akarok menni. Pompát akarok! Fényt akarok! Trükköt akarok! Nekem legyen valami trükk, ha már Prof. Reinhardt rendezte a darabot.

Misch: Csend! Ezt ne hangoztasd! Ő rendezte, de még nem tud róla. Az Istenért, meg ne tudja.

Lujza: Trükköt akarok!

Misch: Látod, milyen vagy? Nemrégén még azt kiabáltad: gyereket akarok!

Lujza: Az is trükk volt.

Misch: Na ne félj. Kapsz most is. Ide figyelj. (Cépfegyverrel pergőtűzet ad a bábura.) Ehez mit szólsz?

Cazella (frakk, monokli): Mit szólhatnék? Szerenesére gépfegyver volt nálad, különben még pofonütöttél volna. Büntetésből most megszabadítottak a nőtől, akiktől már unsz és kinevezlek kormányfőtanácsossá. Azonkívül kapsz egy vitézi telket, mert a fő a szuggesztívó. Sűrűn ismételd magadban: „Boldog vagyok, boldog vagyok...”

Misch (ismétli): Aljas vagyok, aljas vagyok... Eladtam a babámat...

Lujza: Aljas lett, hi-hi-hi!

Prof. Reinhardt: Halló! Das ist schon genug!

Prof. Molnár: Wie so, Herr Professor!

Prof. Reinhardt: Ein Festspiel kann bei mir kein befejezés haben...

Prof. Molnár: Dann ist das ein gute Festspiel...

Prof. Reinhardt: Gute Festspiel, gute Festspiel...

Misch: Jó, de honnan tudja a közönség, hogy már vége van?

Prof. Reinhardt: Warum soll das a közönség tudni? Csak nem fogunk neki minden trükk elárulni...

(Firhang ohne Musik und ohne rezon.)
(Prof. Stella)

— Tűrhetetlen már, hogy terjeszkedik a diktatúra.

— Nem tudok róla.

— No hallja! Spanyolországban Primo di Rivera, Budapestén Premier di Riviera.

Azt olvasom...

Azt olvasom, hogy Nádosy Imre nagy természetbarát volt. Vasárnaponként reggel felment (értse: felautózott) a Svábhegyre és ott gyökeret szedett. Ezekből a gyökerekből azután botot faragott. Mit csinál most a volt országos főkapitány úr, ha rájön a gyökérszedési mániára? A markóuceai fogház igazgató-sága volt szíves gondoskodni róla, hogy ne jöjjön zavarba. Ott ül a szomszédságában Windischgraetz hereg, a frankhamisítás finanszírozója. Hát kell ennél nagyobb gyökér?

Azt olvasom, hogy a kormányt nem szabad háborgatni a tisztogatás munkájában. Isten ments! Csak éppen tollseprő helyett uccaseprőt kéne a kezébe adni.

Szent Terézia uccái

Írta: KRÚDY GYULA

I.

— Levél „A Polgár” szerkesztőjéhez —

Szent Terézia tornyán, a körbenfutó erkélyen akkoriban még nemesak a harangozófiúk mutatkoztak, hanem felmászott oda a pesti polgár is, ha kedvére körülnézni akart kedves városnegyedében. A toronyerkélyről kedvére gyönyörködhetett a Sugár útból nemrégén átvedlett Andrassy útban, amely akkoriban kezdett a legkedveltebb lenni a főváros valamennyi uccakölyke között, büszkék is voltak reá a szülők! A toronyból elnézegethette a polgár a gyönyörűen ívelődő Nagykörutat, amely azonban még nem mindenhol volt kiépítve, — földszintes házak, falusi szekereknek való szalmás állások, vidékies esárdák mutatkoznak arrafelé, amerre a pesti Nagykörútnak a budaival kellene kezefogni. (Azt hiszem, ez a baráti kézszerítés még ma sem történt meg eredményesen, a budaiak egy kicsit mindig lenézik a pestieket.) Beláthatta a polgár büszkeségét: a város határában panorámásan kéklő, hívogatóan zöldelő városerdőt, amelyhez olyan fásor vezetett a Király utcából, amelyen fásor tán Párizsban sincs. És a Lövölde tér valóban úgy mosolygott a messziségben, mint valamely párizsi pasztellkép.

A polgár belső megelégedettséggel hagyhatta el tornyát; innen a magasból nézve: minden rendben látszott lenni a városban, a háztetők mindenfelé barátságosan füstölögtek, mielőtt a harangozó belefogott volna déli munkájába, megelégedettnek látszó emberek mendégéltek az uccákon, még a késő őszi időben is ifjonti illata volt az egész városnak.

Nem esoda, hogy a polgár egy-egy toronyvizit után nagyobb önérzettel emelte fel a fejét, úgy a családi körben, mint a szokott asztaltársaságánál. Szép, ifjú hajadon volt Pest, akinek apaságához köze volt minden polgárnak, aki hosszabb vagy rövidebb ideig lakott a városban. Igaz, hogy a polgár maga még nagyon hasonlított ahhoz az örökké élő figurához, amelyet nagyon olvasott regényeiben a százkezü Honoré Balsac rajzolt a polgárról. A pesti polgár éppen úgy elkényelmesedett, elzsirosodott a maga változatlanul nyugodt életében, mint akár a francia polgár. Ennek megbízható frankja biztosította messzi élet perspektíváit, míg a pesti polgár még mindig abban a becsületes forintban számolgatta magyarázatát, életjáradékát, hátralévő boldog öregségét, mikor már a kereskedők és más modern emberek régen koronában kalkuláltak a városban.

Ha a pesti polgár nem is engedhette magának azt a luxust, mint a Balzac-korabeli polgár, hogy negyvenedik évén túl már pihengetni kezdett a munkájában, amelyet aztán ötvenedik évével végleg befejezettnek tekintett: — a pesti polgár sem dolgozta magát agyon, amikor már fáradozni kezdett. Utóvégre Ferenc József uralkodott az országban, minden polgár megreszkurozhatta, hogy hosszadalmasabban üldögéljen a maga sétaterein, az Andrassy út padjain, a kényelmetlen bőrszék helyett lötyögős nadrágtartót viseljen, déli harangszóra megebédeljen és ideje jöttével bizonyos hasat nevelgessen. Nem

olyan szép, domború hasat ugyan, mint az egyházi férfiak szoktak; olyan hegyes, öklelő hasat sem, amilyent a stréber fiskálisok ápolnak; hanem csak szolid, polgári hasat. Így történt aztán, hogy mikor a polgár feleségét Mehádiára vagy Franzensbadba küldték a régi jó házi orvosok, a polgár is elérkezettnek látta az időt, hogy ellátogasson azokra a csehországi fürdőkre, ahonnan a gyomor új életkedvvel szokott visszatérni.

Mondom, Ferenc József uralkodott az országban. A kamatos-kamatok növekedéseikkel nyugodt éjszakákat szereztek a polgárnak, az üzletben is legfeljebb annyi változás szokott történni, hogy új segédet kellett fogadni, mert a régi önállósította magát, a nyugdíjasok egy pereig sem szolgáltak tovább, mint ez szükséges volt, az életjáradék akkor is biztos volt, ha nem Rothschild garantírozta, a polgár biztosan tudta, hogy mennyi adót kell fizetnie, mennyibe kerül egy új nadrág, mennyit fog megtakarítani a hónap végével és mit csinál majd megtakarított pénzével. Tellett még arra is, hogy a tetetőbe költözött elődeinek szép síremléket, a haza nagyjainak szobrot emeljen.

És ebben az időben, amikor még a Nagykörúton utána mutogattak annak az embernek, akinek száz-ezer forintja volt; szelid irigykedés vagy pedig óvatosságot kísért azokat, akik fiákeren vitették magukat a koronaherceg feleségéről nevezett útra; pesti háziúr vagy fővárosi bizottsági tag volt legszebb álomban a polgár; a nyugdíjasok jártak a legbüszkébben az uccákon, mert őket eltartja a kormány vagy a város, akármeddig élnek; a polgári igénytelenségben jelentős volt az a nap, mikor a polgár feleségével, gyermekeivel sétálni ment, színházat látogathatott vagy vendéglőben vacsorázhatott, a házi költségvetés kalkulációja szerint: — ebben az időben mindenféle új eszmék kezdenek terjedezni a városban.

Egy cinikus írótól egyszer azt olvastam, hogy a pesti polgár azért lett hajlamos a demokratikus eszmék iránt, mert nem volt semmi testi fogyatkozása, ilyenformán ráért az elméje forgatására is. Egy még cinikusabb író azt fejtegette, hogy azok lettek Pesten először demokraták, akik mindazideig hiába vártak valamely királyi kitüntetésre, és miután várakozásuk reménytelen volt, felesaptak az új, sülvöltve jövő demokrata-eszmék katonáivá. Én azonban azt valtam, miután már ebben az időben is meglehetősen nyitott szemmel jártam a városban, hogy a demokratikus eszméknek oly pontosan meg kellett érkezni Pestre, mint a parthoz a hullámverésnek.

Az a „Weiszfeld-gyerek”, aki a véderóvita izgalmai közepette tűnik fel az egyetemi ifjúság soraiban: a kor kiüldöztette volt, mikor hol az ellustult kezénél, hol gömölyded vállánál, hol meg hájasodó fejénél fogva rázogatóni kezdte ezt a várost. V. V. az öreg Légrády Károly lapjában nem hiába kapott helyet a nagy kitüntetésnek számító első oldalon, mert az öreg Légrádynak lehetett ezer hibája, de korának legjobb lapkiadója volt. És az a nyugodalmatlan pesti polgár, aki tegnap még öntelten nézegetett körül Szent Terézia tornyából az alant elterülő uccákon: bizonyára nem ok nélkül hagyta abba megszokott emésztési sétáját, hogy izgalmas gyűlésekben izgalmas szónoklatokat hallgasson, ha ezeknek az új eszméknek még nem jött volna el az idejük.

Szent Terézia városnegyedének uccáiban úgy kezdett trombitálni az új eszme jelszava, mintha tűzoltók siettek volna valamely égő házhoz. A családi

kör szelid lámpafényénél vitára kelt az ifjú generáció a régivel: az apa, akit hátamögött „vén pego-vicsnak“ vagy „öreg mameluknak“ neveznek, vitázik fiával, aki dagadt mellet demokratának vallja magát. Hát meg kell adni ennek az új eszmének, hogy nagy mértékben nevelte a polgár önértetét, különösen az úgynevezett kispolgárságát, amely éppen a Szent Terézia oltalma alatt lévő fertályban küszködött a maga mindennapi gondjával, örvendezett kis örömeinek, élt és meghalt, anélkül, hogy valami magasabb eszme vezetne volna életútjaiban. Ennek az kispolgárságnak már éppen olyan szüksége volt Pesten az új eszmére, mint hajdanában Galileában az együgyű halászoknak.

...Hát ott voltunk Szent Terézia tornya körül, amikor a névtelen, addig ismeretlen pesti kispolgár első lélekemelő diadalmait aratta. Ennek a kornak néhány hangulatát akarom megírni *A Polgár*-nak mert a körülöttünk felnövekedő új világban mind kevesebben emlékeznek már e régi városra. Valamikor egy regényemben *A vörös postakocsi*-val utaztam be messi láthatárokat, emberéleteket. Most csak csendesen elgondolkodó léptekkel ballagok végig Szent Terézia uccáin. Azt hiszem, itt is lesz néhány érdekes látnivaló.

Budapest, 1926 farsang idején.

Az olvasóhoz!

A Polgár multheti számával tettük meg az első lépést abban az irányban, hogy a lap hetilap-jellegét formában és tartalomban minél pregnansabb módon domborítsuk ki. Ezzel a mai számunkkal már egy lépéssel tovább haladtunk a megkezdett úton. Súlyt vetünk rá, hogy *A Polgár* belső tartalma és külső megjelenési formája harmoniába kerüljön, és a nyomdatechnika modern készségeit, újabb áldozatok árán, lapunk szolgálatába állítottuk. De ennél a határkőnél sem áll meg *A Polgár*.

Hétről-hétre gazdagodó tartalom, hétről-hétre tökéletesedő forma: az a programunk, ez a célunk. Teljes, kimerítő, minden rovatában élvezetes, kultúr-embernek nélkülözhetetlen lapot akarunk és fogunk adni, amely a nemzeti demokrácia ékes jelvényét hordja homlokán.

Mai számunknak külön értéket ad *Krúdy Gyula* új írása.

„Szent Terézia uccái“ a címe *Krúdy Gyula* új regényes korrajzának.

A magyar közelmúlt e legkiválóbb, legízesebb krónikása a *tegnapi Terézvárosról*, ismert terézvárosi férfiakról, hajdani nagyságokról ír most és munkájának közlését ezzel a számunkkal kezdjük meg. *Krúdy Gyula* a *budapesti demokrácia gyermekkorát*, a harcok tábor első hadmozdulatait rajzolja meg az ő fölülmúlhatatlanul színes tollával, mindnyájunk szívébe lopódzó édes humorával és talán még édesebb melancóliájával.

A Polgár új előfizetési ára:

Egy évre	240.000 korona
Fél évre	120.000 korona
Negyed évre	60.000 korona
Egyes szám ára	5.000 korona

A Polgár a polgáré! A Polgár a polgárt szolgálja! Mindenki fizessen elő A Polgárra!

BUDAPEST

Még mindig a régi nóta . . .

A közgyűlés elhatározta a Széchenyi fürdőnek uszodával való kibővítését és a határozat alapján a tanács 907/1926. szám alatt nyilvános tervpályázatot irt ki az uszoda megtervezésére. Ez a nyilvános tervkiírás sablonos ténykedés maradt volna, ha a tanács nem ragadta volna meg ismét az alkalmat, hogy bizonyos meghatározott irányú és tendenciájú elfogultságát kiélve, olyan pontokat csempésszen a tervpályázat feltételei közé, amelyek a blokkbeli bizottsági tagok közt élénk megütközést keltenek.

A pályázatot eldöntő bírálóbizottság struktúrájáról van szó. A pályázat szerint a bizottság tagjai: a) a két alpolgármester vagy helyettese; b) a tanács II., III., XI. ügyosztályainak vezető tanácsnokai; c) a középítési bizottság három építész tagja; d) a Magyar Mérnök és Építész Kamara, a Magyar Mérnök és Építész Egylet és a Magyar Mérnökök és Építészek Nemzeti Szövetségének egy-egy kiküldötte, végül három a tanács által meghívott építész.

A cél egészen nyilvánvaló: ismét *wolffi szellemben* dönteni a pályázatok felett. A kiírás szerint ugyanis *a blokk egyetlen taggal sem lehet képviselve a bírálóbizottságban*, miután az építési bizottságnak blokkbeli építész tagja nincsen, tehát szükségszerűen az építési bizottság három helyét Ripka és Wolff embereivel töltenék be.

A blokk természetesen haladéktalanul megtette a lépéseket a tanácsnak legfrissebb túlkapasával szemben. *Hajdu* Marcel dr. felkereste *Berecl* tanácsnokot és megkérte, hogy a bírálóbizottsági meghívók mindaddig ki ne menjenek, amíg a blokk tiltakozásának eredményeként a bizottság összetételét meg nem változtatták. *Zsombor Géza* pedig az építési bizottságban fogja a blokk álláspontját ismertetni.

A blokk azt követeli, hogy a *Nemzeti Szövetséget*, a *TESz* lelkes tagját rekesszék ki a bírálóbizottságból. Elég abban a másik két mérnökszövetség szakértelme, nincs szükség külön kurzus szakértelemre is. A második követelés az, hogy a középítési bizottságot bármelyik tagja, tehát nem építész tagja is képviselhesse a zsűriben, végül a három meghívott építész a blokk akarja kijelölni. Remélhetően az erélyes intervenciónak meglesz a kellő hatása és a zsűri összetétele a blokk kívánásainak értelmében meg fog változni.

Összehívják a közlekedési bizottságot

A közgyűlés tudvalevően *Baracs* Marcel indítványára bizottságot küldött ki a *BESZKAR* ügyvitelének felülvizsgálatára. A bizottság a vizsgálatot már hetekkel ezelőtt befejezte, de tapasztalatairól nem tett még jelentést. Értesülésünk szerint a blokk igen erélyesen megsürgette a napokban a tanácsnál a közlekedési bizottság összehívását, hogy a vizsgálóbizottság ezen az ülésen beszámollhasson azokról az érdekes adatokról, melyeket a vizsgálat alkalmával szerzett.

Az előkelők a politikában is lenéznek a kisiparosságot, pedig előkelőségüket a jólszabott ruhának, a fényesre vasalt gallérnak köszönhetik, tehát egyenesen a kisipar kegyelmének.

A túlságos adóterhek következtében nemsókára valóra fog válni a fedruszi mese: „Vidáman függörész az üreszsebű vándor a rabló előtt”. Vidáman fog fűtőrészni a polgár az adó előtt, mert nagyszerű védelme van: nem lehet rajta semmit sem megvenni.

Vázsonyi Vilmos

SZÍNHÁZ

Az új Molnár-darab

A „Riviera“ a Renaissance-ban

Írta: CSERGŐ HUGÓ

Casella, valamint a szegény Misch boltossegédnek volt a kollégája s a szerenese léghajóján jutott fel a Pénz legmagasabb csúcsára. Nyolevanhárom vállalata van, s a nyolevanhárom közt övé a nagy áruház, ahol osztályvezetői rangban. Itt látja meg Casella Lujzát, az elárúsítóleányt, akit Misch halászott ki a nyomorúságból. Kihalásztá, tisztára pucolta, kinevelte, kiformalta magának és most fiának, rágyog az aranyhalacska: éli az életet, a szerelmet szegény Misch boltossegéddel. Ekkor toppan az idillbe Casella, szemet vet Lujzára és — a Pénz az örök Caesar, — „jöttem, láttam, győztem“: meg van peesételve szegény Misch sorsa, Lujza Caselláé lesz, megy vele a Rivierára, Misch pedig ott marad, kifosztva, összetörve: a gazdag, a hatalmas, az erős elvette a lányt a szegény öregedő boltossegédétől. Hogy is mondja Heine?

*Ősrégi, régi e mese,
De mindig új marad,
Csak, akivel ép megcsik,
A szíve megszakad.*

Am Molnár nem Heine, és ha szegény Misch még úgy vérzik is előttünk az új Molnár-darab végén — tudjuk, hogy ez a lázadó kétségbeesés csak a guruló aranynak szól, az aranynak, amelyet ő kapart ki a padlásoduból s amely most elgurul tőle, de amelynek helyébe újat fog találni ismét, hiszen ott fiánakolnak körülötte az áruházi lányok mind, le a kis Cibulkáig, — kedves kis aranyhalacska, akáresak Lujza, — éhesen, sóváran, hogy hálójába kerüljenek.

A Heine-vers: szentimentális zokogó tragédia, melynek sohasem apad el a könnye, — a Molnár-darab: *élet*, de talán éppen ezért tragédiább a Heine daltragédiánál, mert a költő könnyező szemén át vetített élet, az életbölcs költőén, aki míg sírja és siratja a pénznek diadalát a gyöngén, keserűen vallja: nem, itt nem szakad meg senkinek a szíve, az élet él tovább és boldog lesz Lujza, hogy gazdag és nagy nő, de boldog lesz csakhamar Misch boltossegéd is újra, mert igaz, hogy a szerelmet nem pótolja semmi, de a szerelem mindent pótol, még a szerelmet is, — új szerelem a régít.

Egy áruházi éjszaka bizarr kontrasztos miliójében pereg le az új Molnár-darab — alig másfélórás játékidő alatt, reinhardtí rendezésben, tehát a színpadnak a költővel kongenialitást ígérő együttességében. Áruházi kirakat, viaszbábokkal. Frakkban, sportdresszben a férfibábok, estélyi toaletten a nőiek. Mozdulatlan, néma figurák s az élettelen bábuk közt viaskodnak, szeretnek, szenvednek, esznek, hazudnak, alkudoznak és megalakusznak, tehát *élnék* az élők, de velük, az élőkkel együtt, némán, mozdulatlanul, passzívításukban is aktívvul résztvesznek az élettelenek a színpadi életben. Ebből a bizarr kontrasztból adódik az új Molnár-darab trükje, az új trükk, — minden Molnár-darab elmaradhatatlan új trükkje, amelyet ezúttal blaszfémia volna trükknek nevezni, mert valami olyan mélységes szimbólumot hoz ki belőle a költő, hogy áhítatos tisztelettel kell felézni rája és egyre új, meg újabb utakat kereső, tudatos művészetére.

Színpadon kihozni a színpadilag kifejezhetlent: a mimózásan önkelyhébe záruló, a betelél vérző, hangtalanul zokogó lírát. Amelynek csak magunk számára, az éjszaka egyedüliségében, álmatlan álomban hanykolódva adunk néha szóval ki nem fejezhető hangot. Szemérmetségünk fojtja el a szót önmagunk előtt is, mert ha szavakba élesztenők, suta és kongó frázissá

közönségesülne. És ezeket az önmagunkba fojtott, hangtalan hangokat akarja, *meri* Molnár a rivalda fényében, ezer néző előtt, színpadról, színházban, harsogva kikiáltani! Vállalja a lehetetlent, hogy reánk, nézőkre rászuggerálja azt a delíriumot, amely őt fűti mámorba, az alkotás lázában, amikor színpadi alakjaiban a maga különböző énjének legbensőbb líráját marja, csúfolja és sírja világgá.

Végig a második felvonáson részeg deliriumban tombol a színpad. *Italtól* részegített lázban delírlának a szereplők, mert hiszen józanan, ez a józanul tudatos művész sem merné elmondani velük, ami kijajong belőlük. Valahogy úgy érezzük: nekünk, *nézőknek* is, *italtól* részegen kellene ülnünk a zsöllyén. Együtt kellene innunk *Somlay* boltossegéddel, *Makai* Margittal, — az elárúsítóánnyal és *Maklárival*, a boltiszolgával, — Molnárnak ezzel a legújabb s egyik legmélyebb emberkreációjával, — hogy deliriumukban velük mámorosodhassunk.

De a nézőnek nem jut a színpadon fogyasztott italokból, mi „csak“ a Molnár részegítő tirádáit kapjuk. Zuhogó szavaknak; önkínzó ostorsuhintás szavaknak, maró és mardosva tépő szavaknak látóját. És a szavakat *színészek* mondják, suttogják, sikoltják. Kiténő színészek, de színészek mégis. *Messze az út a rivaldán át, a zenekar befödött spáciumnán keresztül, — a nézőtéri zsöllyéig, a bársonyos páholyokig és föl a karzatig.* — a szavak látója lehül ebben a hosszú útban. És ha egyszer, ha sokszor szikrázó teljében zuhog is reánk: — a színész egy mozdulata, a játék egy áruló mozzanata, hogy mindez mégis csak színpadi játék, — már langyosra lohasztja a látót, mely forró volt, amikor a költő kohójából tört ki, de így, langyosra lohadva, nem gyújt, sőt lehit néha színté.

A rendezésben, az előadásban van a hiba talán? A rendező: *Reinhardt*. A színjászok: *Somlay*, *Makai* Margit, *Maklár*, — nagyszerű triász. *Taray* meglepő. Legfőkébb a kiténő *Somlay* az, aki éppen egyénisége erejével fogva, kissé túlhős színész képez ehez a boltossegéd alakhoz, akiből valami fájdalmas groteszkségnek is ki kéne sírnia. Az epizód-szerepek mind jók, egy-kettő legelsőrangú, köztük a kis *Forgách* Anna, a kedves *Bacsányi* Paula és *Bodnár*. Min múlik tehát, hogy a színpadi deliriummal szemben a nézőtér deliriumának néha lucidum intervallumjai vannak?

Talán a *nézőn*... És azon, hogy *színházban* vagyunk, *színpadról élő szóval* halljuk, *eleven játékokban* kapjuk, amit otthon lámpafény mellett, meleg szobában, puha párnákon, könyvből, *regényből*, a világirodalom egyik legszebb regényfejezetéből kellene olvasnunk. Abból a regényfejezetből, melyet Molnárnak, a drámaírónak, ezúttal így, regényben kellene drámává írnia. És akkor ez a második felvonás, mely — az első felvonás zavartalan, tiszta s legmagasabb drámai művészte után — a színpadon el-elakad, ki-kizökken néha, a *legelőbb* Molnár-írás volna, ahol együvé olvad a költő, a színész és a rendező, ahol nem zavar a díszlet, a játék, ahol a néma betű zengőbben zeng a legkifejezőbb színészi hangnál, mert a költő szívéből egyenesen és közvetlenül a mi szívkünkbe árad.

A színpadi keretet, a játékot, a kimondva már falkuló lírát Molnár írása adná. Ketten volnánk csak: a költő, meg én; ő, a szuverén és én, aki vezettem magam tőle. Nincs szomszéd mellettünk, sem ismerős a páholyban. Nem látja senki, hogy kicsordul a könnyűnk és könnyűnkkel öntözzük a lapok betűvirágait, melyeket ez a nagy-nagy lírikus költő, a legnemesebb művészi törekvésből, regény helyett színpadra, színészek ajkára plántált.

Tisztelet és áhítat így is Molnárnak a „Riviera“ értékeiért.

Fodor László: Dr. Szabó Juci

A Magyar Színház — a főpróba után ítélve — úgy látszik megtalálta kasszadarabját. Nem irodalmi sikerre, nem aforizmákra vagy színes szövirágra építi Fodor László új darabját, mulattatni akar és ezt teljes mértékben el is éri. Könnyed, perdülő minden mondat, úgy a darab, mint az előadás. A legjobb régi francia vígjátékok jutnak eszünkbe, de Fodor László nem merít idegen gondolatból, ötletből, hanem mint a magyar színpad egyik fiatal, de kiforrott tehetsége áll elénk. Arról szól a darab, hogy dr. Szabó Juci, a mindentudó doktorkisasszony, aki a szerelmet is kitérően ismeri, de csak elméletileg, a tengeri malacok életéből, hogyan kóstól bele gyakorlatilag ebbe a műveletbe és hogyan győzi le a nő a doktori diplomát, a feleség és leendő anyja az egyéniséget. A szereposztás paradés: *Titkos* és *Törzs* a két vezetőszerepben, a mindig önmagát felülmúló *Csortos*, a kedves és finom *Forray* Rózsi, a pikáns *Tóth* Böske, valamint *Vendrey*, mind kitérőnek. Rendezés, díszletek kifogástalan. A szerző elérte azt, amit akart.

(v. j.)

SZOCIÁLPOLITIKA

Hogyan csinál népjólétet Poroszország

Hatalmas munkában számol be ötéves működéséről a porosz népjóléti minisztérium, melyet 1919-ben, abban az időben létesítettek, mikor a hadifoglyok és az Oroszországból menekült német telepesek és a megszálló csapatok a legrettenetesebb járványokat cipelték be Németországba és a márka katasztrófális zuhanásával egészig nőtt a tömegnyomor. Szinte áttekinthetetlen a jólétkonyság-, népegészség- és lakásügy széles területén mindaz az alkotás, melyet a porosz népjóléti minisztérium a rövid öt esztendő alatt végzett. Hiszen volt idő, mikor a lakosság kerek 50%-a csak állami támogatásból tudott megélni. A betegségek terjedelmét pedig világítsa meg a következő néhány számadat. Himdlőben 1919-ben 3200 megbetegedés, 400 haláleset történt. *Nemibetegségekben* 64.088 férfit, 31.593 nőt és 2508 gyermeket kezeltek, vagyis négyezer embert. A minisztérium feladata mindenekelőtt az volt, hogy megerősítse az egészségügyi intézeteket. Így a nemibetegségek leküzdésére 1923-ban félmillió aranymárkát adott a minisztérium. Egész heroikus küzdelmet kellett folytatni a *tuberkulozis ellen*, melyből ezer emberre 1918-ban 27, 1921-ben 15,4, az azt követő években 13,97, 14,47, 16,12 beteg esett. A minisztérium *százötvenezer aranymárkát* áldozott a *tüdővész elleni küzdelem* céljaira. 1923 augusztus 4-én pedig *törvényt* hozott a tuberkulozis elleni védekezésre. Egészségügyi intézetekből és megfigyelőtáborokból valóságos erődítésekkel vették körül minden irányban az országhatárokat, amire legnagyobb szükség 1921 karácsonyán volt, mert ekkor több mint százezer orosz telepes menekült a szovjet éhínsége elől.

Az egészségügyi gondozás születésétől végigkíséri a német polgárt. 1922-ben új *bábatörvénnyel* megreformálták a szülésznői szolgálatot. Különös gondot viselnek az *iskolai egészségügyre*. Az *iskolaorvosi* intézményre három millió koronát adott 1923-ban a minisztérium és a fejlődés arányszámait mutatja, hogy míg 1910-ben 52.614 községből csak 2150 áll iskolaorvosi felügyelet alatt, addig 1921-ben 43.712 községből már 5712-ben működött iskolaorvos. Élelmiszervizsgálatait és élelmiszertörvénnyel védi a minisztérium a fogyasztókat, hatalmas támogatásban részesíti a kórházakat és különös gondot visel a *kórházi személyzet kiképzésére*.

Az ipari egészségre 1922 január 1 óta *ipari orvosok* felügyelnek, akiknek hatáskörébe tartozik az iparúzóknak testgyakorlásának, fürdetésének és fogápolásának a vezetése és ellenőrzése.

Egészen példászerű az a működés, melyet a porosz népjóléti minisztérium a *lakásnyomor ellen* kifejtett. Eszközei voltak: a *bérlők legszelesebbkörü védelme és az építkezések komoly előmozdítása*. Az építkezési tevékenységet a következő számok illusztrálják. 1918 októberétől 1920 októberéig 22.562 kiségitőlakást és 35.533 állandó lakást épített a minisztérium. Később, 1921-ben már 32.048, 1922-ben 44.683, 1923-ban 48.000 állandó lakást fejezett be és a jelentős lezárásának időpontjában 20.000 újabb lakás volt épülőfélben. *Vagyis öt esztendő alatt kétszáz ezer állandó lakást juttatott a minisztérium a rezorolókknak*. Külön akció foglalkozott az *állami tisztviselők lakáshozjuttatásával és munkaadók járulékaiból 1923-ban 1500 hivatalnoklakást építettek fel*. Az építkezés előmozdítása céljára erősen kifejlesztették a *jelzálogkölesönöket*, a téglá-, cement- és mészgyárokra fentartották a háborús korlátozásokat, úgyhogy ezek *csak a középítkezést szolgálhatták*, fát juttattak az állami erdőkből, szabályozták a szén- és hőelosztást, az építőanyagok árait, építészövezeteket létesítettek, kertvárosok és letelepülések céljaira megkönnyítették az ingatlan szerzését.

A *gyermekégeszségügy* terén kifejtett működésből ki akarjuk emelni azt a nagyszerű akciót, mellyel a vézna, rosszul táplált *városi gyermekek nyaraltatását* intézték. 1917-ben 574.562, 1918-ban 271.666, 1919-ben 112.218, 1920-ban 130.999, 1921-ben 209.283, 1922-ben 255.288, 1923-ban 400.000 gyermek nyaralt az állami akció támogatásával, ezenkívül a megszállott területekről, Ruhr és Rajna-vidékről 1923-ban 350.000 gyermeket helyeztek el. *Hét esztendő alatt tehát jóval felülhaladja a kétmilliót azoknak a gyermekeknek a száma, akik csecsemővédelmen és iskolai ápoláson kívül, a népjóléti minisztérium támogatását élvezték*.

Hatalmas kötetben tudja felsorolni a porosz népjóléti minisztériuma ötesztendei tevékenységét, mely nemcsak bámulatos céltudatosságot mutat, hanem a társadalom jólétének minden irányú felkarolásában oly kimerítő és gazdag tevékenységet vetít az olvasó elé s oly impozáns számokban mutatja be ennek az öt évnek az eredményét, hogy valóban példaképpé szolgálhat arra: *miként kell egy háborúvesztett, sorsverte nemzetet böles politikával és az állami gondoskodás szeretetével újból talpraállítani*.

A demokrácia a rendnek tökéletes formája, mert a lelkek harmóniáján alapszik. Minden egyéb rend csak balanszírozó művészet, a piramis csúcsára állított hatalom; konzisztenciája pedig csak akkor lehet a piramisnak, ha talpára állítjuk és minél szélesebb a talpazata.

A keresztény párt úgy fogta fel a maga hivatását, hogy ők mindazt a rossz tulajdonságot, amit a zsidóknak tulajdonítanak, a maguk szuverén módján gyakorolhatják, vagyis az ő keresztény gazdasági politikájuknak rövid foglalata az, hogy ezentúl ők akarnak zsidók lenni.

Az ember sohasem bocsát meg annak, aki ellen kömiszságot követett el.

Nem abban van a demokrácia, hogy egyes egyedek kiemelkedhetnek, hanem az egyedek haladása kell, hogy előre vigye az egész nemzeteket. Nem az a demokrácia, amikor magunk feljutunk a csúcsra és a magasságból nyugodtan nézzük a vergődők nyomorúságát; a demokrácia a jog, a kenyér, a szabadság mindnyájunknak, testvéreinknek is, akik lent vannak a mélységben.

Vázsonyi Vilmos

KÖZGAZDASÁG

Milyen kárt okozott a frankhamisítás?

A gyalázatos frankhamisítás, amellett, hogy mérhetetlen erkölcsi kárt okozott a nemzetnek, gazdasági téren is fájdalmasan érezteti hatását. A példátlan könnyelműséggel elkövetett bűnténynek gazdasági helyzetünkkel való szomorú vonatkozásairól a magyar pénzvilág egyik kitünősége a következő fölvilágosítást adta *A Polgár*-nak:

— Kétségtelen, hogy a *frankhamisítás bűne nemzeti katasztrófa*, mely úgy társadalmi, mint közgazdasági téren veszélyezteteti érdekeinket. A bűntény azonban sok tanulsággal is szolgál. Elsősorban rávilágít a túlzó elemek tanításainak komolyságára. Azt hirdették, és szinte ebben sürítették össze egész gazdasági programjukat: „*meg kell törni a destruktív elemek gazdasági szupremáciáját!*” Nos, így fest az ő programjuk, ha megfogadják és végrehajtják.

— *A világbotrányá dagadt bűnügy alkalmas arra, hogy a külföldi tőke megnyilatkozzon és élvezett bizalmát megrendítse.* Az eddig nyújtott hiteleket ugyan nem érinti, mert a hitelt élvezők megbízhatósága a hitel visszavonására okot nem szolgáltatott, azonban újabb hitelek szerzését megnehezítheti. Bár a folyamatban levő és perfektaült hitelakeioknál megnyugtató jelenségekkel találkozunk, mégis tartani kell tőle, hogy sok kisebb, nemzetközileg kevésbé ismert vállalat a történetek után nehezebben fog hitelhez jutni és a külföldi tőke beáramlása nem folytatódik az eddigi tempóban.

— Nem lehet kétséges, hogy *Csehország ezt az ügyet nem csak politikai szempontból zsákmányolja ki, hanem közgazdaságilag is hasznát akar húzni belőle.* Propagandájával mindent el fog követni, hogy az au-

KIS TÁRCA

Eton és Bubi

A nők, egy esztendő leforgása óta, körülbelül négy-ötösről változtattak hajviseletet s a „fejlődés” során eljutottak a legteljesebb férfiu hajviselethez, melyet etonfrizúrának hívnak. Mi férfiak meglepődve vesszük tudomásul ez az új nevet s úgy vagyunk vele, mint Molière vígjátéki alakja, aki évtizedek múlva tudta csak meg, hogy mindig — prózában beszélt. A divat filozófusai megszólalnak és esztétikát magyaráznak ebbe a viseletbe, de megszólalnak a társadalombölcselet magántudósai is és — forradalmat hirdetnek a szolid polgárosszonyok gyors átváltozásának magyarázatául.

Nálunk még csak a hajviseletben nyilvánul meg ez a „forradalom”, melyet a dohányzás előzött meg, de a külföldi képeslapok már közlik az amerikai nők „etonruházatát” is: zakkót, mellénnyel, keményített inggel, gallérral és nyakkendővel, sőt — nadrággal is. Párizsban a nők — ugyancsak a képes folyóiratok tanulsága szerint — jekete selyemfrakkokban fognak megjelenni a bálokon, keleties nadrág-szoknyákban, de csupasz karokkal. Egy harmadik kép szerint egy német leányiskola növendékei színelőadást rendeztek, melyen a férfiszerepeket is leányok „alakították” s a közölt felétel szerint oly tökéletességgel, hogy a szöveg magyarázata nélkül az atott szemek sem tudták volna megkülönböztetni őket a valódiság és hamisítatlan férfiakról.

A forradalom mögött azonban már ott settenkedik az ellenforradalom: a „fűs nő” még bele sem élhette magát új helyzetébe s máris hirdetik a „nőhöz való visz-

Ügyeljen
bevásárlásainál



védjegyünkre!

Akár Szeged, akár Páris
FRANCK mindenütt
populáris.

D. 177 O. 26 I. — V. 11.

gol, a hollandus és francia pénzpiacokkal elhitesse, hogy a Magyarországon való tőkeelhelyezés kockázatos vállalkozás, viszont sokkal biztonságosabb a csehszlovákiai befektetés. Ilyen agitáció kifejtésében a cseh külpolitika nagyon áldozatkész és agilis, úgy hogy máris kívánatosnak látszik a megfelelő ellenpropaganda megindítása. Korányi Frigyes párizsi Frigyesnek lagymatag nyilatkozata semmiképpen sem alkal-

szatérés“ rousseaui elvét s mint az előjelekből ítélni lehet, alkalmasint az ellenforradalom túlzottan „ki fog lengeni“ a nőiség irányába.

A divat történetének komoly tanulmányozói azonban nem fognak nyugvópontot találni ezen a fordulaton sem és alkalmasint nem fogják besorozni az etonfrizurát a divat komoly történelmi határmegyéi közé. Az etonfrizúrának és mindannak, ami vele összefügg, van ugyanis egy gyöngéje: nem felel meg sem a nemek természetének, sem társadalmi fordulatoknak.

Vannak a történelemben divatváltozások, melyek mögött komoly történelmi érdekek mozognak. A honfoglaló magyarok például szakállukat teljesen, hajukat halántékig beretválták, a többi hajzatot három tekerembe vagy üstökbe fonva, bajuszukat pedig pödörve viselték. Regino tovább megy és arról tudósít, hogy hajzatukat vassal a bőrre irtották. A kereszténység felvétele után természetesen ebből a viseletből a legnagyobb „destrukció” lett, divatba jött a szakáll, szigorúan tiltották a beretválást, sőt a hajnyírásból, fejberetválásból egyenesen büntetés és a rabszolgák megkülönböztető megbélyegzése lett.

De nem kell elmenni a honfoglalás koráig. Az abszolutizmus époly erővel üldözte a Kossuth-szakállt, mint a kezdő kereszténység a pogány kopaszszágot. S mivel mindenkor akadnak destruktívok, csak természetes, hogy az abszolutizmus alatt sokan voltak a konok Kossuth-szakállasok, amint I. Endre trónralépésekor is a pogányságra visszatért magyarok felvették Vata régi hajviseletét: a kopaszszágot a három üstökkel. Hogy a hajviseletre milyen komolyan ügyeltek, legjobban bizonyítja, hogy 1279-ben a pápai követ azt kívánta, hogy a kúnok — akik nem voltak keresztények — hosszú hajukat és szakállukat nyírják le s a kúnok érdekében

mas a cseh propaganda ellensúlyozására.

— *Mennél inkább sikerül bizonyítani a külföld előtt, hogy az ügynek nincs politikai színezete s mennél inkább bűnügynek minősítik azt, annál kevésbé lesz annak a magyar közgazdasági életre káros kihatása.* És ha ez ügyből kifolyólag végre leszámolnak a „konstruktív“ fajvédő gondolattal és annak bajnokaiival, elejét véve minden további atrocitásnak és hazafias palástba burkolt bünecelemekénynek, akkor — de csak akkor — *ezt az incidenst nyereségként állíthatjuk be az ország szanalásának mérlegébe.*

— Így lesz ez különösen akkor, ha a felelőtlen elemek megszűnnek vesztézetni a közéletet és akár „nemes“ szándékból, akár bűnös gondolattól vezérelve nem követnek el „irredenta cselekményeket“, amelyek a polgárok ezreit, esetleg magát a nemzetet bajba döntik. *A nemzeti gondolatnak egyetlen becsületes és célravezető eszköze: a munka!* Az a munka, melyet a „konstruktívok“ minden erőszakossága ellen is van hitük és kedvük a „destruktívoknak“ folytatni. *Ez az igazi irredenta propaganda, amely vissza fogja szerezni az ország régi határait, régi jólétét és hazaáruló az, aki ezt a munkát gátolja, vagy kompromittálja.*

Miért drága a kisember hitele? Erre a kérdésünkre felelt egy kiváló bankvezér, amikor a 7 százalékos hivatalos bankkamatláb és a bankok által nyújtott hitel kamatlába között mutatkozó érthetetlenül nagy eltérés oka iránt megkérdeztük.

— Tény, — hangzott a válasz, — hogy *abnormis nagy a különbség, de ennek az az oka, hogy a bankok nemcsak a kamatot, de a kockázatot is kénytelenek kalkulálni. Ha majd a kényszerűességi visszaélések és visszásságok megszűnnek, a hivatalos és magánbankkamatláb közötti eltérés is kellő mértékére csökken.* Elsőrendű kezek a gyakorlatban dívó kamatok feléért is kapnának hitelt, ezek azonban nem veszik igénybe, a gyenge kezek hitelszükségleteinél pedig a veszélyt is számitani kell.

Szomorú bankgyakorlat ez nagyon, mely nem tesz különbséget erkölcsi szempontból adós és adós között, és a teljesen

egyenesen az országgyűlésnek kellett közbelépnie.

A szakáll- és hajviselet időnként nagy eszmék hordozója is volt. Kálmán király szigorúan megtiltotta a papoknak, hogy a világiak rikító és „cafrangos“ öltözékét hordják. De az 1279. évi budai zsinatnak — még súlyosabban elítélő szavak kíséretében — újból meg kellett ismételnie ezt a tilalmat. A partusoknál az előkelők szűk a köznép bő ruhát hordott, piros csizmával. A harcosok külön öltözéke, a papokéval, máig is fennmaradt. De a rendi korlátok kiterjesztésével még inkább megszokásodtak az öltözködésbeli eltérések. Csaknem minden társadalmi osztálynak megvolt a maga külön előírt öltözéke, hajviselete. Érdekesen írja le a hasz-tok ruháit Gvadányi, a Falusi Nótárius utasításában. Megörökíti azt az ősi magyar szokást is, mely a hajadomoknak előírta a pártát, míg

Hajdan, ha a dáma a hitnek láncával
Összekötötte, élt maga párvával...
Ez hajadonfővel, akármerre jára,
Soha ki nem mene templomba, uccára.
Ezáltal adta ő mindennek tudára,
Hogy vendég volt gyűjtve már lakodalmára.

Vagyis már menyecske, aki „főkötő alá került“:

Kötötték hajából kontyot a fejére,
Kivarrott főkötőt tettek tetejére.

Ebbe a történelmi távlatba beállítva a kérdést: az etonfrizura és a férsfrizura nő vajjon mit jellepez? A nemek egyenjóságúgát — mondják a „bölcsek“. A ruházkodás és hajképződés azonban nem a nemek gazdasági elhelyeződése szerint fejlődik, hanem a nemek sajtósságai szerint.

megbízható, becsületos kisembert ugyanolyan elbírálásban részesíti, mint a megbízhatatlant. Ezen az áldatlan állapoton az segítene, ha végre a középbankok ismét megkezdének a kisemberek hitelszükségleteinek ellátását is.

Kivándorolnak a gyárak. Állítólag hús magyarországi gyár készül áttelepülni Görögországba teljes berendezéssel, felszereléssel és gyári személyzettel együtt. A kivándorlásnak ez a formája meglepően új és mindennél jobban jellemzi a gazdasági helyzetet. A multban csak a munkások vándoroltak ki, többnyire kivándorlási ügynökök csábítására. Most már egész gyárak vándorolnak ki, mert nem tudnak megélni és nem tudják munkásaikat foglalkoztatni. A multban a kivándorlás nyugat felé irányult, most keletnek tart és szomorú, hogy nem is lehet kifogásolni a gyáraknak ezt az elhatározását. Élni kell s ha Magyarország nem tud munkát és kenyeret adni, el kell fogadni a görögöktől nyújtott megélhetést.

A Hitelbank tőkeemelése

A Magyar Általános Hitelbank igazgatósága e hónap 25-ére egybehívott renkívüli közgyűlésén az intézet 690 millió alaptőkéjének 575.000 új részvény kibocsátása után 920 millió koronára leendő felemelését fogja javasolni. Az új részvények, melyek 1926. évi január hó 1-től osztalékjogosultak, az alapszabályoknak megfelelően teljes egészükben az eddigi részvényeseknek fognak 3 régi részvénynek 1 új részvényhez való arányában, a közgyűlés által megállapítandó árfolyamon felajánlatni.

Az alaptőkeemelést keresztülvitele akként van biztosítva, hogy az intézet a vele kezdetől legbenső kapcsolatban levő S. M. v. Rothschild bécsi bankházzal és az Oesterreichische Credit-Anstalt für Handel und Gewerbe bécsi intézettel, valamint a banknál évek óta jelentékeny mérvben érdekel, a Schneider & Cie. — Union Européenne Industrielle et Financiere — Banque de l'Union Parisienne vezetése alatt álló francia csoporttal, továbbá az Industrial Finance & Investment Corporation Ltd. londoni, az International Acceptance Bank Inc. és a Hallgarten & Co. newyorki, valamint az M. M. Warburg & Co. hamburgi cégekkel, nemkülönben a Kleinwort, Sons & Co. londoni és a Mendelssohn & Co. berlini bankházak vezetése alatt álló csoporttal megfelelő megállapodásokat létesített. mindazon részvények egész mennyiségének átvételére, melyekre a régi részvényesek az elővételi jogot nem gyakorolnák.

Az Industrial Finance et Investment Corporation Ltd.-nél főként a N. M. Rothschild and Sons, a S. Japhet & Co. Ltd., a M. Samuel & Co. Ltd., a Prudential Assurance Co. Ltd., a Barclays Bank Ltd., Sir Alfred Mond, Bart., London, valamint az American and Continental Corporation Newyork van érdekelve. Az International Acceptance Bank Inc. és a Hallgarten & Co. cég vezetése alatt álló amerikai csoporthoz rajtnk kívül még a Lehman Bros. és a Goldman, Saché & Co. newyorki cégek tartoznak, míg a Kleinwort, Sons & Co. londoni és a Mendelssohn & Co. berlini bankházak vezetése alatt álló csoport tagjai: Mendelssohn & Co. Amsterdam, a Nederlandsche Handel Maatschappij, a Pierson & Co. amsterdami cégek, valamint a Kleinwort, Sons & Co. és a Mendelssohn & Co. bécsi érdekeltsége a Kox, Bloch & Co. cég.

A fentemlített csoportok kötelezettséget vállaltak arra nézve, hogy az általuk esetleg átveendő részvényeket hosszabb időn át piacra nem hozzák.

A Magyar Általános Hitelbank igazgatósága erre az alaptőkeemelésre — dacára a piacok igen kedvezőtlen helyzetének, melyeken részvényei ezidőszert jegyzetnek — azon megfontolástól vezéreltetve határozta el magát, hogy az intézet üzleteinek az utóbbi időben újból nagyon jelentékenyen emelkedő terjedelme saját tőkéinek szaporítását célszerűvé teszi, annyival is inkább, mert a bank igazgatósága — mely köteletségének ismeri az ügyfelek állandóan emelkedő hiteligenyének kielégítéséről gondoskodni — ezúttal újból csak elégtétellel tapasztalhatta azt az érdeklődést, mely több elsőrangú nemzetközi pénzeszoportnál az intézet és a hozzá csatlakozott vállalatok iránt megnyilvánul.

Az alaptőkeemléssel kapcsolatban az intézet tervbe vette részvényeinek a londoni tőzsdére való bevezetését.

A jogegyenlőség tekintetében nincs megalkuvás. A jogegyenlőség olyan mint a szűzesség: vagy van, vagy nincs.

Vázsonyi Vilmos

DEMOKRATA ÉLET

A frankhamisítás és az aktuális problémák köreinkben

Az elmúlt hét politikai izgalmai, amelyeket a frankhamisítás korbácsolt föl, rányomták bélyegüket a demokrata körök külső képére is. A különben is nagy látogatottságnak örvendő helyiségek alig tudták befogadni a párttagokat. A felfokozódott érdeklődés centruma

a Központi Demokrata Kör

volt, amelynek rendes vacsoráján oly tömegesen jelentek meg a hívek, hogy nemcsak az összes termetek töltődtek meg zsufloásig, hanem minden talpalatnyi helyet elfoglaltak a hallban és a ruhatárban is. A rendkívüli várakozás Vázsonyi Vilmos személyének szólt, aki a frankhamisítás ügyében legragyogóbb beszédel egyiket mondotta el. A becsületesség az igazság és az alkotmányos érzület ellenállhatatlan fegyvereivel hadakozott a pártvezér, és a hatás, amit elért, ennek megfelelően, elementáris volt. Percekig ünnepezték Vázsonyit, akinek szavaiba belekapcsolódva, Baross János és Létay Ernő nemzetgyűlési képviselők tiltakoztak az ellen, hogy az irreudenta szent eszméjét bemooskoló kalandorokat bárki is mártiroknak merje nevezni.

Január 23-án, szombaton ismét mozgalmas napja lesz a központnak. Wildner Ödön ny. tanácsnok a szokásos vacsora keretében Jókainak a fővároshoz való viszonyáról fog felolvasást tartani.

A III. ker. Demokrata Társaskörben

csak a szokásos választmányi ülést tartották meg ezen a héten, de a jövő héten, január 18-án, hétfőn, a kör VII. kultúrestje keretében Fehér Artúr nagyzerű előadó-művészetében fog gyönyörködni a kör közönsége.

Az Erzsébetvárosi XIV.) Demokrata Kör

városi politikával foglalkozott esütörtökön, január 14-én, Magyar Miklós elnöklétével tartott választmányi ülésen.

A lakások 1926 novemberére tervezett felszabadításának problémáját boncolgatták itt, és végül Lányi Géza főtitkár indítványára elhatározta a választmány, hogy ennek a kérdésnek döntő fontosságára felhívja az érdekképviseltek figyelmét, különös tekintettel arra, hogy a kormány az időpont bekövetkezése előtt rendeletét — mint tarthatatlant — valamilyen irányban módosíthatja, és hogy az érdekképviseltek nem szabad

a kormány módosító rendeletének készületlenül találnia.

Kedden, 12-én tartotta meg

a VII. ker. és Zuglói Demokrata Kör

januári első pártvacsoráját, amelyen Benedek János nemzetgyűlési képviselőnek kellett volna felszólalnia. Megjelenésének hírére tisztelői és barátai igen nagy számban vettek részt a vacsorán, hogy szeretetüket és ragaszkodásukat közvetlen formában fejezhessék ki a jubiláló Benedek János iránt. Sajnos, Benedek János betegsége miatt nem jelenhetett meg. Távoztatását Benedek Dezső, a Kör elnöke mentette ki és ígéretet tett a nagyszámú vendégseregnek, hogy Benedek János a legközelebbi pártvacsorán okvetlenül megjelenik és nagy beszédet mond. Utána Mezőfi Vilmos, volt országgyűlési képviselő szólalt fel. Az aktuális politikai események fejtegetése mellett, módot talált arra, hogy régi harcostársát, Benedek Jánost ünne-

pelje. Kedves epizódokat elevenített fel, melyeket együtt éltek át politikai pályájukon. Mezőfi visszaemlékezéseit derűs hangulatban hallgatta a közönség.

A Józsefvárosi (XVII.) Demokrata Kör

a keddi vacsorákon néhány hét óta a körtagok nagy örömeire meghonosította a borgazda-rendszert. A borgazda a körnek egy-egy közkedveltségű vezetőségi tagja, akinek ebben a minőségében joga van az est folyamán elfogyasztott italokat fizetni. Ezeket a kedd esteken békülnek ki különben egymással azok a tagok, akik a hét folyamán alsóparti vagy választmányi ülés közben összekocantak. Érthető ezek után, hogy a Józsefvárosi Kör termei miért oly látogatottak minden kedden.

A gyermekeket látta vendégül vasárnap délután

a Ferencvárosi (Belső) Demokrata Kör.

Pakots Józsefné kezdesére a ferencvárosi és monori szegény gyermekek felruházási akciójának javára a Kör gyermek-műkedvelői mulattatták kis darabokkal, dalokkal, táncal és zenével társaikat.

NÓMOZGALOM

Az első munkaterv

A Nemzeti Demokrata és Szabadelvű Nők csoportja csak január első hetében kezdte meg a szervezkedés munkáját s máris mutatkoznak eredmények, amelyek a mozgalom arányainak legszebb reményeire jogosítanak.

Január 13-án, szerdán délután

az Erzsébetváros

négyszázötvenkerületének számos asszonya és leánya gyűlt össze, hogy megalakítsák a Női Csoport XII., XIII., XIV. és XV. választókerületi szervezeteit. Dr. Baracs Marcellné, a Csoport elnöke vállalta a gyors szervezkedés jelentőségét. A kerületi csoportok nagygyűléseit már a legközelebbi napokban megtartják és megválasztják vezetőségeiket.

Szombaton

a Terézváros

asszonyait hívta egybe dr. Baracs Marcellné elnökné és a jövő héten a többi kerületre tér rá a szervezkedés munkája.

Kedves és megható, hogy a pártélettől eddig távolabb állott nők is mennyire átérik a tömörülés fontosságát. Polgárasszonyok, kereskedők, iparosok feleségei jelentkeznek a Női Csoport titkárságánál és levelet kérnek, hogy aláírásokat gyűjt-

hessenek, belépési nyilatkozatokat a nők nagy demokratikus szervezetébe. Mindenki magától jön, a mozgalom hálórendszer szerint terjed az egész fővárosban.

Rövidesen rákerülhet a sor a nőmozgalom egyik legjelentősebb feladatának megkezdésére.

A Nemzeti Demokrata Párt kataszterének megalkotása

egyik legjelentősebb célja a demokratikus érzésű nők szervezkedésének.

Kataszter: szürke a szó, de nagy a fontossága. Megtudni végre, ki hűve ebben a városban, ebben az országban a demokrata eszméknek, a nemzeti demokrata lobogónak. Megtudni pontosan és biztosan, kire számíthat a mi táborunk, ha majd ismét eljön az idő, amikor választani kell a nemzetgyűlésbe és törvényhatóságba. Egyszóval: kataszter az összes demokratakról és szabadelvűekről, lista, amelyet híven és a legpontosabban egyedül a nők tudnak megalkotni.

Ezt a katasztert a demokrata és szabadelvű nők szervezetei fogják megalkotni. A munka eredménye igazolni fogja a mi nőmozgalomunk feltétlen életképességét.

Laptulajdonos: dr. Vázsonyi János.
Felelős kiadó: dr. Csergő Hugó

A POLGÁR

A DEMOKRATA-LIBERÁLIS POLGÁRSÁG LAPJA

A POLGÁR
- a polgáré!



Mindenki fizessen elő
A POLGÁR-ra!

Gólya-Áruház

olcsó árajánlata:

Japone selyem 95 cm széles	68 ezer
Crep de chine nehéz minőség	125 „
Műselyem, nehéz minőség	65 „
Batísz sifon	25 „
Lepedőgyolcs, tartós minőség	43 „
Damaszt étkezészet 6 szalvétával	250 „
Schroll sifon, reklám ár	22 „
Tricot kelme 10 cm. széles tisztá gyapjú	150 „
Lenvászon törölrüha	18 „
Törülköző	18 „

Gólya-Áruház

VI, Király u. és Nagymező u. sarok
IV, Vámház körút és Kalvin tér sarok

BÉRHÁZAKAT

előnyösen Schreyer ügynöksége BUDAPEST, VII,
közvetít: Murányi ucca 22

Bánd „családi“ kenyér

Gyártja: özv. Bánd Gyuláné kenyérgyára, VI., Frangepán ucca 15

Krámer Adolf

festő- és mázolómester

Budapest I, Edgymányost u. 4. Tel. J. 82-57



Engedményes ár-
ban hangszerek
és gramfonok
a Nemzeti Demokrata
Pártkör tagjainak
Lemez újdonságok
legnagyobb raktára



Hangszer-Otthon

FEKETE MIHALY

Budapest VIII. kerület, József körút 9. szám

RÉZ, VASBUTOR sodrony, agybetét
gyermekkocsk elis-
mert jóminőségénél fogva legolcsóbb **HIKKER** gyárában.
Budapest, VII., Dohány ucca 6. szám. Telefon: József 124-12

Külföldi illatszerek és kozmetikai különlegességek

BALASSA HUNGARIA
DROGERIA Budapest,
VIII, József körút 13

Csak egy helyen kapható

Montirozott hamutányér 39.000 K-tól
Függönyök 140.000 K-tól
150 cm. etamin 24.000 K-tól

„Erma“ kézimunkaház
Budapest VIII, József körút 17
Telefon: József 57 szám